

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української філології для іноземних громадян

Дерба Світлана Миколаївна

ЗНАЙОМСТВО З УКРАЇНОЮ

(навчальний посібник з української мови
для іноземних студентів)

Третє видання, виправлене і доповнене

Фенікс
Київ
2022

УДК 811.161.2(075.8-054.6)
Д26

*Затверджено на засіданні Вченої ради
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
від 31.05.2022 р. (протокол № 10).*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Наталія Єщенко – к. філол. наук, доцент кафедри української філології для іноземних громадян ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Лілія Федчук – к. філол. наук, доцент кафедри філологічних та природничих дисциплін Національного авіаційного університету

Дерба С. М.

Д26 Знайомство з Україною (навчальний посібник з української мови для іноземних студентів). Вид. 3-тє, випр. і допов. Київ: ФЕНІКС, 2022. – 160 с.
ISBN 978-966-136-897-1

У навчальному посібнику подану велику кількість адаптованих науково-популярних текстів, які ознайомлять студентів-іноземців з географічним розташуванням України, її територією, минулим і сучасністю, промисловістю, освітніми закладами, місцями оздоровлення і відпочинку, населенням, культурою, мистецтвом, а також біографіями деяких відомих українців.

Навчальний посібник призначений для роботи з іноземними студентами Навчально-наукового інституту філології та інших підрозділів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, які мають початкові знання граматики й обмежений запас лексики з української мови.

УДК 811.161.2(075.8-054.6)

ISBN 978-966-136-897-1

© Дерба С. М., 2022

© Видавництво «Фенікс», 2022

ЗМІСТ

Передмова	4
Тема 1. Україна: загальні відомості	5
Тема 2. Національні символи України	13
Тема 3. Київ – столиця України	20
Тема 4. Промисловість України	31
Тема 5. Наука й освіта України	41
Тема 6. Культура – жива і неповторна	53
Тема 7. Українська творчість	65
Тема 8. Кіномистецтво в Україні	75
Тема 9. Туристична Україна	82
Тема 10. Парки і заповідники України	92
Тема 11. Екологія України	104
Тема 12. Здоровий спосіб життя	114
Тема 13. Портрет української сім'ї	125
Тема 14. Характер українців	132
Тема 15. Видатні українці	142
Література	157

ПЕРЕДМОВА

Пропонований навчальний посібник є складовою частиною практичного курсу української мови для іноземних студентів. Це третє видання, виправлене і доповнене, розраховане на іноземних студентів Навчально-наукового інституту філології та інших підрозділів Університету, які мають початкові знання граматики й обмежений запас лексики з української мови. Мета посібника – розвиток комунікативної компетенції іноземних студентів на основі краєзнавчих текстів про Україну.

Посібник має практичну спрямованість, складається з окремих тем, що розповідають про сучасну Україну. До кожної теми входить один основний текст (у деяких темах представлено два чи три тексти), передтекстові та післятекстові завдання. Запропоновані завдання спрямовані на вироблення навичок вилучення необхідної інформації з тексту, на використання отриманої інформації для різноманітних усних висловлювань, на відтворення матеріалу в монологах, діалогах, бесідах та на розширення словникового запасу іноземних студентів. Навчальні тексти знайомлять іноземних студентів з географічним розташуванням України, її територією, минулим і сучасністю, промисловістю, освітніми закладами, місцями оздоровлення і відпочинку, культурою, мистецтвом, а також біографіями деяких відомих українців. Завдання, подані в навчальному посібнику спрямовані на розвиток мовленнєвих умінь та одночасно ознайомлять з життям українців, їх традиціями та захопленнями.

УКРАЇНА – ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Краєвид</i>	<i>суверенний</i>	<i>клімат</i>
<i>республіка</i>	<i>територія</i>	<i>спільнота</i>
<i>спадщина</i>	<i>устрій</i>	
<i>столиця</i>	<i>корисні копалини</i>	

Завдання 2. Утворіть іменники від прикметників за допомогою суфікса *-ість*.

Незалежний –
 суверенний –
 різноманітний –
 рослинний –

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

різноманітний	річка
адміністративно-територіальний	мова
незалежний	копалини
повноводний	клімат
корисний	устрій
субтропічний	води
мінеральний	державна
широкий	рівнина
державний	краєвид
чудовий	рослинність

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть речення з отриманими словосполученнями і запишіть їх.

Знаходитися (де?)

перевищувати – перевищити (що? на скільки?)

поділяти – поділити (що? на що?)

займати – зайняти (що?)

відпочивати – відпочити (де?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтесь словами для довідок.

1. Нещодавно в Україні відбулися вибори Президента.

2. За кількістю деяких корисних копалин Україна випереджає США та інші країни.

3. В Україні дуже сприятливі природні умови для життя людей.

4. За кількістю людей Україна посідає шосте місце у світі.

5. Територія України надзвичайно різноманітна за географічними формами.

6. Україна посідає друге місце за площею в Європі.

7. Україна – країна чудових краєвидів.

8. Соняшник, калина, вишні надають Україні унікальності.

Слова для довідок: клімат, глава держави, площа, запаси, населення, неповторність, ландшафти, займати.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Стати, Україна, з, рік, 1991, незалежний.
2. Чорний, Україна, море, берег, та, омивати, Азовський.
3. Займати, частина, рослинність, шостий, країна, різноманітний, територія.
4. Корисний, в, Україна, копалина, бути, багато.
5. Глава, виступати, Конституція, держава, згідно, президент, з, Україна.

Завдання 7. Прочитайте текст. Складіть називний план тексту.

НАША КРАЇНА – УКРАЇНА

Україна є незалежною суверенною державою з 24 серпня 1991 року. Столиця України – Київ. Він знаходиться на найбільшій в країні річці Дніпро. За площею вона перевищує такі великі країни Європи, як Франція, Іспанія, Швеція, Польща. На заході Україна межує з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, на південному заході – з Румунією і Молдовою, на півночі – з Білоруссю, а на північному сході та сході – з Російською Федерацією.

Клімат України є помірно континентальним. Він змінюється із заходу на схід і тільки на південному березі Криму є субтропічним.

В Україні є чотири тисячі річок. Більшість з них тече на південь до Чорного та Азовського морів, і лише десята частина – у Балтійське море. Річка Дніпро є головною і найбільшою в Україні, вона поділяє її територію на Правобережну і Лівобережну Україну.

Різноманітна природна рослинність займає третину території України, а ліси – шосту частину її території. В Україні є багато корисних копалин, найбільше економічне значення мають кам'яне вугілля, нафта і газ, залізні і марганцеві руди, сірка, кам'яна і калійна солі, мінеральні води. За запасами деяких корисних копалин Україна випереджає США, Великобританію, Францію, Німеччину, Канаду та інші країни.

Україна є республікою за формою правління. Президент є главою держави згідно з Конституцією України, він виступає від її імені. Найбільшими є такі міста, як Київ, Севастополь, Львів, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса, Харків та інші.

Україна займає шосте місце в Європі за кількістю населення (44 млн людей, 2020 р.).

Державною мовою є українська.

Архітектурна спадщина України надзвичайно різноманітна. Є багато рукотворних церков, які можна побачити по всій території України.

Україна – країна чудових краєвидів. Для неї характерне сполучення невисоких гір із широкими рівнинами. На заході України є гори Карпати, а на півдні – Кримські гори. На півдні Україну омивають Чорне й Азовське моря. Багато українців та іноземців відпочивають влітку на берегах цих морів.

Україна відома безкрайними степами, густими лісами, величними горами, повноводними річками, полями пшениці. Соняшник, червоні грона осінньої калини, вишневі сади, гнізда білосніжних лелек над сільськими хатами надають Україні неповторності.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Вставте у речення пропущені слова. Користуйтесь текстом.

1. За кількістю деяких _____ Україна випереджає Францію і США.
2. Основне заняття українців – це _____ .
3. Переважна більшість річок тече до _____ і _____ морів.
4. Річка _____ є головною і найбільшою в Україні.
5. Різноманітна природна _____ вкриває третину території України.
6. Багаті _____ України мають майже всі відомі хімічні елементи.
7. На Заході України є гори _____.
8. За формою правління Україна – _____ .
9. За останнім _____ населення України – 44 мільйони людей.
10. В Україні представлено багато _____ церков.

Завдання 9. Чи погоджуєтесь ви з наступними виразами? Дайте правильний варіант відповідно до тексту.

1. Україна є найменшою державою в Європі.
2. Населення України постійно змінюється за кількістю.
3. Клімат України є субтропічним на всій території.
4. Річка Десна є основною і найбільшою у країні.
5. Територія України поєднує рівнини, гори, пустелі, оазиси та тропічні ліси.
6. Клімат країни не дуже сприятливий для землеробства.

7. Українці не мають можливостей відпочити на Чорному й Азовському морях.

Завдання 10. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. Україна стала незалежною державою ...
2. Столиця України ...
3. За формою правління ...
4. Територія України має різноманітні географічні форми, а саме ...
5. Найбільшою річкою України є ...
6. Культурна спадщина України ...
7. Запаси деяких корисних копалин ...
8. Землі України містять майже ...
9. Найбільшими містами України є ...
10. Неповторність землям України надають ...

Завдання 11. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Які країни перевищує за площею Україна?
2. Що поділяє Україну на Правобережну і Лівобережну?
3. Яку частину площі України займають ліси?
4. Які корисні копалини мають економічне значення для країни?
5. Україна за формою правління республіка чи монархія?

Завдання 12. Розкажіть, що ви дізнались про:

- 1) незалежну державу Україну, її столицю і географічне положення в Європі;
- 2) географічні особливості країни;
- 3) клімат України;

- 4) запаси корисних копалин;
- 5) населення і мову країни;
- 6) культурну спадщину України.

Завдання 13. Прочитайте діалог. Зверніть увагу на те, що стосується міжнародних відносин України.

Лейла: – Привіт, Отаре! Ти знаєш, нам сьогодні викладач на занятті розповідав про Україну.

Отар: – Привіт, Лейло! А я сьогодні читав у газеті про міжнародний авторитет країни. Україна отримала можливість розвиватися самостійно у 1991 році.

Лейла: – Так, сьогодні незалежна Україна стала повноправним учасником міжнародної спільноти. Нині ця країна – член-засновник Організації Об'єднаних Націй (ООН) і її підрозділів – ЮНЕСКО та МАГАТЕ. Вона бере найактивнішу участь у роботі багатьох інших міжнародних організацій.

Отар: – А я якось читав, що 1994 року Україна підписала Угоду про нерозповсюдження ядерної зброї. Нині вона є без'ядерною державою, а її збройні сили призначені винятково для захисту кордонів і території країни.

Лейла: – Так, а знаєш, що нам викладач сьогодні розповів? У 1995 році Україна стала повноправним членом Ради Європи, а до цього була вже членом Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Отаре, а що ти знаєш про міжнародну співпрацю України?

Отар: – У 1997 році було підписано угоду про особливе партнерство з військово-політичним союзом європейських народів НАТО і прийнято програму «Партнерство заради миру».

Лейла: – Так, Отаре, це дуже цікава тема, і я на наступному занятті наведу про Україну нові факти. Дякую, що розповів.

Завдання 14. Наведіть свої приклади міжнародної співпраці України з іншими державами чи організаціями, використайте наступні словосполучення:

підписувати – підписати угоду (з ким? про що?); делегація; укладати – укласти договір (з ким? про що?); враховувати – врахувати інтереси інших держав; економічне зростання; взаємодія; міжнародні відносини.

Завдання 15. Знайдіть інформацію про сучасні міжнародні відносини України з іншими країнами. Підготуйте усне повідомлення, яке було б цікаве Вашим однокласникам. Використайте план.

ПЛАН

1. Географічне положення, корисні копалини.
2. Територія і природні умови.
3. Політична система.
4. Населення і мова.
5. Культурна спадщина.
6. Міжнародна співпраця.

НАЦІОНАЛЬНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Носій</i>	<i>гімн</i>	<i>строфа</i>
<i>символіка</i>	<i>прапор</i>	<i>печатка</i>
<i>герб</i>	<i>тризуб</i>	<i>багатовіковий</i>
<i>карбувати – викарбувати (що? на чому?)</i>		

Завдання 2. Утворіть іменники від дієслів за допомогою суфікса *-ення*.

Повернути –
проголосити –
зображувати –
створити –
захоплюватися –
ухвалити –

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

національний	землі
український	часи
давній	небо
горизонтальний	символ
чистий	журнал
пшеничний	смуга
львівський	виконання
публічний	нива
державний	гімн
французький	королева

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть речення з отриманими словосполученнями і запишіть їх.

Зображувати – зображати (що? де?)

зникати – зникнути (звідки?)

відбуватися – відбутися (де? чому? з якою метою?)

друкувати – надрукувати (що? на чому?)

ухвалювати – ухвалити (що? коли? з якою метою?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. М. Вербицький був знаний композитор в Україні.

2. Кожна країна світу має свій прапор.

3. Раніше монети робили із золота або срібла.

4. Головними символами України є гімн, прапор і герб.

5. Тризуб як символ України має давню історію.

6. Останній етап роботи над текстом гімну України був у 2003 році.

С л о в а д л я д о в і д о к: основний, багатівіковий, грошовий знак, стяг, відомий, завершальний.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Кольори, прапор, синій, державний, і, жовтий, Україна.

2. Символ, тризуб, національний, український.

3. Герб, це, тризуб, фон, золотий, на, синій.

4. Тризуб, знак, бути, давній, слов'яни.

5. Державний, пісня, написаний, бути, гімн, 1862, рік.

Завдання 7. Прочитайте текст. Складіть називний план тексту.

Основними носіями національної символіки держави є герб, прапор і гімн. Вони втілюють у собі провідну національну ідею соборності українських земель, їхньої багатівікової державної традиції і демократичного, республіканського ладу.

19 лютого 1992 року Верховна Рада України затвердила герб держави – тризуб золотої барви на синьому щиті. Походження цього символу дуже давнє. Перша згадка про тризуб у літописах належить до X ст. Його зображували на монетах, печатках, посуді. Відомо, що київський князь Володимир Святославович (980–1015) карбував тризуб на монетах, де з одного боку зображувався його портрет, а з

другого – тризуб з написом «Володимир на столі, а це його сrebro». Цей же знак було знайдено й на монетах князя Ярослава Мудрого, а також у гербі його доньки Анни Ярославни – королеви Франції. Тризуб поступово зникає з життя Київської держави, а потім і майже зовсім зникає на наших землях. Повернення його як українського символу відбувається лише в 1918 році, після проголошення Української Народної Республіки. Сьогодні як герб України він зображується в назвах установ, на грамотах, печатках, грошових знаках тощо.

Державним Прапором України з 28 січня 1992 року визнаний прямокутний стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг: верхня – синього, а нижня – жовтого кольорів. Вибір українцями жовто-блакитних кольорів був вмотивований тим, що символами країни є чисте небо (синій колір) та пшенична нива (жовтий колір).

В основу Державного Гімну України був покладений національний гімн, створений 1803 року на музику західноукраїнського композитора і диригента Михайла Вербицького. Текстом до нього став відомий вірш Павла

Чубинського «Ще не вмерла Україна». Перша публікація тексту вірша Павла Чубинського відбулась у львівському журналі «Мета» у 1863 р. Михайло Вербицький, відомий композитор свого часу, захоплений віршем Павла Чубинського, написав музику до нього. Уперше надрукований у 1863 році, з нотами – в 1865-му.

Перше публічне виконання відбулось 10 березня 1865 у Перемишлі як завершальний номер концерту, присвяченого Тарасові Шевченку. Тільки 6 березня 2003 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про Державний Гімн України» зі змінами першої строфи гімну на «Ще не вмерла України і слава, і воля».

Післятекстові завдання

Завдання 8. Вставте у речення пропущені слова. Користуйтеся текстом.

1. Головними _____ України є герб, гімн та прапор.
2. Прямокутний _____ з двох рівновеликих горизонтальних смуг.
3. Українці свідомо обрали _____-блакитні кольори.
4. Символами України є _____ небо і _____ нива.
5. Походження _____ дуже давнє.
6. Нині герб зображується на _____, грошових знаках.
7. Уперше _____ вірша П. Чубинського «Ще не вмерла _____» відбулась у 1863 р.

Завдання 9. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. Основними символами України є ...
2. У 1992 році Верховна рада України затвердила ...
3. Сьогодні зображення герба України можна побачити на ...
4. Державним прапором України є стяг ...
5. Перше публічне виконання гімну ...

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Що втілюють національні символи України?
2. Що Вам відомо про походження герба України?
3. Хто карбував тризуб на своїх монетах?
4. Як виглядає державний прапор України? Що символізують його кольори?
5. Яка історія створення національного гімну України?
6. Що було змінено в тексті гімну у 2003 році?

Завдання 11. Розкажіть, що ви дізнались про національну символіку України.

Завдання 12. Прочитайте текст національного гімну України.

„ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА“

1839-1884
Павло Чубинський
автор слів

1815-1870
Михайло Вербицький
автор музики

Ще не вмерла України, і слава і воля.
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Душу, тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, козацького роду.
Душу, тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до
Дону,

В ріднім краю панувати не дамо нікому.
Чорне море ще всміхнеться, дід Дніпро зрадіє,
Ще у нашій Україні доленька наспіє.

А завзяття, праця щира свого ще докаже,
Ще ся волі в Україні піснь гучна розляже.
За Карпати відоб'ється, загомонить степами,
України слава стане поміж народами.

Завдання 13. Розкажіть про символи своєї країни, використайте наступні слова і словосполучення:

прапор, гімн, герб, символ, давній, історія, сучасний, національний, карбувати – विकарбувати (що? на чому?), затвердити – затверджувати (що? з якою метою?), державна символіка.

КИЇВ – СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Меганоліс</i>	<i>палац</i>	<i>православ'я</i>
<i>достовірно</i>	<i>послідовник</i>	<i>орган влади</i>
<i>монастир</i>		<i>житловий</i>
<i>впливати – вплинути (на кого? на що?)</i>		

Завдання 2. Складіть з поданих слів антонімічні пари.

праця	невеликий
місцеві жителі	неточно
масштабний	розквіт
достовірно	відпочинок
занепад	туристи

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

ботанічний	парк
індустріальний	вулиця
автомобільний	сад
живописний	центр
пішохідний	гігант
навчальний	рух

культурний	подія
величний	заклад
правобережний	райони
офіційний	храм
знаковий	будівництво
житловий	столиця

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть речення з ними і запишіть їх.

Впливати – вплинути (на кого? на що? чим?)

змагатися – позмагатися (з ким? за що? в чому?)

об'єднувати – об'єднати (кого? що? з ким? з чим? з якою метою?)

вводити – ввести (кого? що? куди? з якою метою?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Київ – найбільше місто України.

2. Столиця України знаходиться на Дніпрі.

3. Отримання незалежності Україною стало дуже важливою подією.

4. За правління Ярослава Мудрого з'явилися перлини української архітектури.

5. Уведення християнства істотно вплинуло на історію Києва.

6. У Києві багато освітніх закладів.

7. Верховна Рада, Кабінет Міністрів і інші установи знаходяться у столиці України.

С л о в а д л я д о в і д о к: розташований, виникнути, мегаполіс, безліч, помітно, знаковий, заклад.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Стати, столиця, Київ, у, століття, офіційний, ХХ.
2. Країна, фінансовий, капітал, установа, знаходиться, Київ, у.
3. Освіта, здобути, будь-який, у, Україна, молодь, столиця, могти.
4. Архітектура, свій, визначний, Київ, відомий.
5. Вулиця, Хрещатик, Київ, бути, головний, місто.

Завдання 7. Прочитайте текст. Складіть питальний план тексту.

КИЇВ – СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ

Київ – столиця і найбільше місто України, що змагається за право бути у десятці мегаполісів Європи. Київ розташований на найбільшій річці України – Дніпро. Київ складається з десяти районів, які поділяються на правобережні і лівобережні. П'ять мостів об'єднують два береги Дніпра у столиці.

Історія виникнення Києва достовірно невідома, але всі кияни знають давню легенду про те, що у другій половині V століття брати Кий, Щек і Хорив та їхня сестра Либідь заснували місто Київ. Назва «Київ» уперше згадується у

літописі у 862 році. Найважливішою подією стало введення християнства (православ'я) як нової державної релігії 988 року. У XII столітті центральна територія Києва була зруйнована, але збереглася така пам'ятка, як Софійський собор. У середині XVI століття Київ став частиною Литовського князівства, а у XVI перейшов до складу Польщі. У наступному столітті Київ увійшов до складу Росії. Лише у XX столітті, коли Україна отримала незалежність, Київ став офіційною столицею.

У столиці України розвивається економічне життя, майже весь капітал держави знаходиться у фінансових установах Києва. Багато людей приїжджають у це місто працювати. А для молоді тут є величезні можливості отримати освіту. Сьогодні у Києві багато освітніх закладів: шкіл, гімназій, коледжів, технікумів, понад 70 закладів вищої освіти, у тому числі і Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Сьогодні Київ – один з найбільших в Україні центрів науки й освіти.

Київ також відомий своєю архітектурою. У ньому знаходяться шедеври української архітектури і головні православні святині країни – Софійський собор і Києво-Печерська лавра. Вони внесені до Списку світової культурної і природної спадщини ЮНЕСКО.

Найважливішими пам'ятками культури й історії Києва є Софійський собор, Золоті ворота, Києво-Печерська лавра, Маріїнський і Кловський палаці та інші.

Київ як місто з багатою історією має безліч визначних місць. У ньому є 31 музей і 33 театри. У місті багато живописних парків, є два ботанічні сади.

Головна вулиця Хрещатик – улюблене місце відпочинку місцевих жителів і туристів. На вихідні і свята весь автомобільний рух перекривається і вулиця стає пішохідною.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Вставте у речення пропущені слова. Користуйтеся текстом.

1. Київ – столиця і _____ України.
2. Київ – місто, яке знаходиться на _____ Дніпро.
3. Існує давня і _____ легенда про заснування Києва.
4. У 988 році у Київській Русі ввели _____.
5. Софійський собор і Києво-Печерська лавра – головні православні _____ країни.
6. На вихідні і свята _____ на вулиці Хрещатик перекривається.

Завдання 9. Скажіть, які твердження правдиві, а які ні.

1. Київ знаходиться на правому березі Дніпра.
2. Київ заснували три брати і їхня сестра Либідь у VI столітті.
3. У Києві зосереджені фінанси країни.
4. На вихідні і свята автомобільний рух на Хрещатику перекривають.
5. У столиці України функціонують 100 закладів вищої освіти.
6. Київ – це лише центр керування державою.

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Чи справді Київ входить до десятки мегаполісів Європи?
2. На берегах якої річки знаходиться Київ?
3. На скільки районів поділяється столиця?
4. Хто заснував Київ за відомою легендою?
5. Коли вперше згадується назва «Київ»?
6. Які святині внесені до Списку світової культурної і природної спадщини ЮНЕСКО?
7. Які найважливіші пам'ятки культури Києва?
8. Яка головна вулиця Києва? Чому пішоходи можуть на вихідні ходити дорогою на цій вулиці?
9. Які навчальні заклади є у столиці України?

Завдання 11. Прочитайте текст і поставте до нього шість запитань.

У Києві зосереджено потужний економічний потенціал, що складається з багатогалузевої промисловості. Працюють понад 485 великих промислових підприємств, будівельних організацій, організацій транспорту і зв'язку.

Київ – один з найбільших індустріальних центрів України. Економічному розвитку Києва, розширенню зовнішньоекономічних зв'язків сприяє його розташування на перехресті багатьох транспортних шляхів сполучення: водних, залізничних, автомобільних, повітряних. Останнім часом прискореними темпами відбувається перетворення Києва у великий вузол повітряного транспорту. Функціонують аеропорти «Київ» (Жуляни) і «Бориспіль».

Завдання 12. Знайдіть речення у тексті (завдання 11), що передають основний зміст і речення, що деталізують його.

Завдання 13. Прочитайте текст про найвідоміші архітектурні пам'ятки Києва і поясніть їх назви.

Час зведення Золотих воріт – 1031 рік. За Ярослава Мудрого Золоті ворота були оборонною спорудою і центральними воротами Києва. Через них проходила головна вулиця до центру міста. Висота воріт становила 6 м, а ширина – 6,4 м. Над воротами була зведена церква з позолоченими куполами, і кожен, хто прибував до Києва у сонячний день, бачив блиск Золотих воріт.

Києво-Печерська лавра – це монастир, заснований у 1051 році Антонієм Печерським на правому березі Дніпра. Дуже скоро монастир перетворився на центр духовного життя держави. У його келіях жили й працювали видатні церковні діячі, іконописці, переписувачі церковних книг і літописів. У Києво-Печерській лаврі поховані засновник Москви князь Андрій Боголюбський, легендарний боєць Ілля Муромець.

Софія Київська – це церква, яка була збудована в першій половині XI століття. Назва «Свята Софія, або церква мудрості господньої» запозичена у храму міста Константинополя і всієї Візантії – Софії Константинопольської. Це просторий кам'яний храм, стіни якого прикрашені мозаїками. Тут відбувались урочисті церемонії, ховали великих князів та членів родини. При Софії була створена перша на Русі бібліотека і перша літописна майстерня.

Завдання 14. Заповніть таблицю «Історичні і культурні пам'ятки різних міст світу».

Лондон	Біг Бен
Париж	Ейфелева вежа
Київ	...
...	...

Завдання 15. Прочитайте діалог у ролях і розкажіть, про що в ньому йдеться.

– Вибачте, допоможіть мені, будь ласка. Здається, я заблукав.

– З радістю Вам допоможу. Скажіть, а куди ви зараз збираєтесь піти?

– Я б хотів побачити Володимирський собор.

– Добре. Тоді ідіть по вулиці Володимирській, на якій ми з Вами знаходимось, до перехрестя з бульваром Тараса Шевченка. Поверніть праворуч і пройдіть до наступного перехрестя. Там ви і побачите Володимирський собор.

– Дякую, а як мені потім повернутися до свого готелю «Дніпро»?

– Спускайтеся бульваром Тараса Шевченка вниз до Хрещатика, по дорозі можете відвідати Музей Т. Шевченка – а далі пішки Хрещатиком, і праворуч ви побачите свій готель.

– Дуже Вам дякую. До побачення.

– До побачення.

Завдання 16. Уявіть, що ви заблукали у місті Києві. Порадьтеся з перехожим, як Вам знайти дорогу. Напишіть власні діалоги.

Завдання 17. Прочитайте текст і скажіть, що нового ви дізнались про архітектуру Києва?

АРХІТЕКТУРНІ ПАМ'ЯТКИ КИЄВА

У другій половині XIX століття лише кожна чотирнадцята міська будівля була з каменю, а за 30 років їх кількість зросла у кілька разів. Зростали особняки заможних городян, серед яких резиденція Терещенка (1884 рік, нині Музей російського мистецтва), знаменитий будинок з химерами Городецького (1904 рік, нині будинок прийомів Президента України) і багато інших.

Також у цей час з'являється кілька культових споруд – Володимирський собор, Миколаївський костюл (нині діючий собор греко-католицької церкви і будинок органної і камерної музики), безліч адміністративних будинків, театрів (найефектнішою є споруда Національної опери України), готелів, торгових закладів (і дотепер найпопулярнішим є Бессарабський критий ринок).

Маріїнський палац є однією з визначних архітектурних пам'яток Києва. Він був зведений у 1750–1755 роках за проектом архітектора В. Растреллі. У XIX столітті у ньому була сильна пожежа, згорів другий поверх приміщення, а під час Великої Вітчизняної війни бомба зруйнувала центральну частину будівлі. Палац реконструювали кілька разів. Сьогодні це державна резиденція.

Завдання 18. Дайте відповіді на питання.

1. З якого матеріалу будували в Києві до XIX століття, а потім?
2. Що сприяло збільшенню населення міста?
3. Які найбільш відомі особняки Києва ви знаєте?
4. Що ви знаєте про історію Маріїнського палацу? Чому його реставрували?
5. Чим сьогодні є Маріїнський палац? Що там відбувається?
6. Які ще культурні споруди Києва ви знаєте?

Завдання 19. Підготуйте повідомлення на тему: «Київ – найбільше місто України» за планом.

ПЛАН

1. Заснування Києва.
2. Київ – фінансовий та економічний центр країни.
3. Київ – центр освіти України.
4. Культура й архітектура Києва.

Завдання 20. Уявіть, що група українських студентів хоче відвідати ваше рідне місто. Розкажіть про його історію, сучасний стан розвитку і визначні місця, які варто відвідати.

Завдання 21. Заповніть таблицю «Переваги і недоліки життя у мегаполісі» на прикладі міста Київ.

Переваги	Недоліки
1. Сприятливий клімат і умови для життя людей. Велика кількість парків.	1. Сильна загазованість повітря автомобільним транспортом.
2. Освітній центр країни.	2. Високі конкурси абітурієнтів при вступі до навчальних закладів.
3. ...	3. ...
4. ...	4. ...

Завдання 22. Напишіть конспект усіх текстів теми 3.

ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Технополіс</i>	<i>істотний</i>	<i>технологія</i>
<i>комплекс</i>	<i>інвестиція</i>	<i>ракета</i>
<i>галузь</i>	<i>металургія</i>	<i>обсяг</i>

залучати – залучити (що? кого? до чого?)

модернізувати – змодернізувати (що?)

Завдання 2. Утворіть іменники від дієслів за допомогою суфіксів *-енн(я)*, *-анн(я)*.

Виробляти –
 виготовляти –
 створювати –
 змінювати –
 гальмувати –
 будувати –
 обладнати –

Завдання 3. Утворіть словосполучення.

сучасний	виробництво
промисловий	заклад
космічний	завод
науково-дослідний	безпечність
авіаційний	галузь
автомобілебудівний	промисловість
виробничий	програма
світовий	двигун
екологічний	марка
науковий	цикл

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть речення з отриманими словосполученнями і запишіть їх.

Створювати – створити (що?)

гальмувати – загальмувати (що? де?)

концентрувати – сконцентрувати (що?)

випускати – випустити (що? кого?)

дозволяти – дозволити (кому? що?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Минулого століття більша частина продукції вироблялася ремісничими підприємствами.

2. Сьогодні в Україні функціонує понад 300 галузей.

3. Сучасний розвиток авіабудування дозволив українським ученим створити найбільший у світі літак «Мрія».

4. Після 1991 року темпи розвитку промисловості зменшилися.

5. Іноземні компанії допомагають Україні нарощувати обсяги виробництва.

6. У Запоріжжі працюють численні науково-дослідні установи.

7. На підприємстві «Мотор-Січ» виробляють мотори для вертольотів.

8. Партнерство з іноземними компаніями дає можливість випускати автомобілі різних марок.

С л о в а д л я д о в і д о к: переважний, загальмуватися, літакобудування, гелікоптер, діяти, заклад, збільшувати, дозволяти.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Провідний, Україна, промисловість, галузь, бути, важкий.

2. Підприємство, обсяг, сьогодні, збільшувати, новий, постійно, виробництво.

3. Випускати, для, літак, в, Україна, мотор, найбільший.

4. Завод, бути, в, 1920, київський, введений, у, авіаційний, експлуатація.

5. Завод, що, керівник, необхідно, знати, модернізувати.

Завдання 7. Прочитайте текст. Складіть тезисний план тексту.

ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

Промисловість України представлена усіма сучасними галузями. На початку ХХ століття більшість промислової продукції виготовляли вручну. Уже до 90-х років у країні було створено близько 300 галузей промислового виробництва. Основними з них є провідні галузі важкої промисловості – металургія, паливна промисловість та машинобудування. У перші роки незалежності темпи їхнього розвитку загальмувалися.

Але останніми роками українська промисловість змінюється. Сьогодні активно залучають інвестиції у промисловість України. Нові підприємства постійно збільшують обсяги виробництва. Особливо істотними ці зміни є в автомобілебудуванні, авіаційній та космічній промисловості.

Запоріжжя – перший у світі технополіс, у якому діє виробництво різної продукції одночасно. Тут сконцентровано найпотужніші металургійні, машинобудівні, енергетичні, гірничодобувні підприємства та численні науково-дослідні заклади.

Підприємство «Мотор-Січ» є одним із найпотужніших у світі виробників авіаційних двигунів. Тут випускають мотори для найбільших у світі літаків «Мрія» та «Руслан», а також для гелікоптерів та інших машин.

Запорізький автомобілебудівний завод – єдине у країні підприємство, яке має повний виробничий цикл виготовлення автомобілів. Партнерство з провідними світовими

автомобілебудівними компаніями дозволило розпочати випуск автомобілів провідних світових марок, таких як Mercedes-Benz, Opel, Daewoo, Dacia.

Українські учені зробили великий внесок у розвиток космічної науки. Сьогодні Україна – п'ята серед найбільших космічних держав світу. Українські ракети користуються великим попитом через їхню високу надійність, економічність та екологічну безпечність. Космічний центр в Євпаторії може одночасно контролювати рух 250 різних космічних апаратів. Його обладнання модернізується, а вчені здійснюють найсучасніші наукові програми.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Вставте пропущені слова. Користуйтеся текстом.

1. Запоріжжя – це перший у світі _____.
2. Машинобудування – одна з провідних _____ виробництва.
3. У Запоріжжі _____ різні підприємства та наукові заклади.
4. Українські підприємства _____ двигуни для найбільших літаків.
5. Українські _____ користуються попитом через їхню надійність, економічність та екологічність.
6. Центр в Євпаторії може контролювати _____ 250 різних апаратів.
7. Обладнання космічного центру постійно _____.

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання.

1. Як до початку ХХ століття вироблялась продукція?
2. Які галузі промисловості є провідними в Україні?
3. Яким чином сьогодні покращують обсяги виробництва в Україні?
4. Що сконцентровано у Запоріжжі?
5. Що випускає підприємство «Мотор-Січ»?
6. Що дозволяє Запорізькому автомобілебудівному заводу випускати автомобілі світових марок?
7. Чому українські ракети користуються попитом?
8. Чим відрізняється космічний центр в Євпаторії від інших?

Завдання 10. Підготуйтеся до обговорення.

1. Що ви знаєте про промисловість України?
2. Яка різниця між легкою і важкою промисловістю?
3. Вам відомо, що виробляє Україна на експорт?
4. Яка промисловість розвинена у вашій країні?
5. Яку продукцію експортує ваша держава?
6. Які галузі виробництва є найбільш прибутковими у вашій країні?
7. Якби ви мали можливість організувати в Україні своє підприємство, то що б ви виробляли?

Завдання 11. Напишіть коротке повідомлення на тему «Промисловість моєї країни». Використайте, якщо необхідно, такі слова:

металургія, паливна промисловість, легка або важка промисловість, машинобудування, літакобудування, суднобудування, деревообробна промисловість.

Завдання 12. Прочитайте текст про відомого українського авіабудівника Василя Олексійовича Степанченка. Що ви можете сказати про нього як людину і спеціаліста?

ВАСИЛЬ СТЕПАНЧЕНКО – АКАДЕМІК ВИРОБНИЦТВА

Василь Степанченко був керівником великого підприємства. Його вирізняли постійна і продуктивна творча праця та зосередженість на чомусь одному і дуже важливому. Київський авіаційний завод був уведений в експлуатацію 1920 року. Але ніяк не міг запрацювати на повну силу. А вже через кілька років після приходу Степанченка (1954 р.) тут було чітке, модернізоване, високотехнологічне виробництво. У кращі часи за керівництва Василя Олексійовича київські авіабудівники випускали щороку триста літаків будь-яких типів. Вони поставлялися у 30 країн світу.

В. Степанченко дуже відповідально ставився до своєї посади, добре усвідомлював, що він не просто генеральний директор велетенського заводу, а лідер славного колективу. Крім того, Степанченко цікавився різноманітними сферами життя: літературою, театром, музикою...

Директор постійно вів щоденник, який серед працівників отримав назвисько «блокнотик Степанченка». У ньому були і зауваження робітникам, і формули, і таблиці, і креслення.

Співробітники називали В. Степанченка «академіком виробництва». Він знав його у найменших деталях, бачив,

де і що варто модернізувати, яке слабке місце посилити, яку новітню технологію застосувати. Саме тому завод один за одним освоював випуск різних літаків з незмінно найкращими результатами.

Усе життя В. Степанченко повторював фразу: «Мене любить Бог, тому небо буде ясным». Він прийшов як почесний гість на відзначення 75-ї річниці «Авіанта». Йому влаштували овацію: «Степанченко! Степанченко!». І він під час урочистостей помер із усмішкою на устах. Бо ще раніше вражене інфарктом серце не перенесло раптового напливу щастя...

Завдання 13. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значенням (синонімами). Користуйтеся текстом із **завдання 12**.

1. Постійна праця характеризує авіабудівника як істинного фахівця.
2. За його словами, коли він не відчував запаху виробництва, життя втрачало смысл.
3. Степанченко розумів, що він лідер славного колективу.
4. Директор постійно вів щоденник.
5. Він знав, де і що варто модернізувати.

Завдання 14. Виберіть правильний варіант. Користуйтеся текстом із **завдання 12**.

1. В. Степанченко був (науковцем / виробничником).
2. Посаду керівника заводу він займав (два роки / десятиліття).

3. Навіть дрібні приміщення (заводу / фабрики) були важливими атрибутами.

4. Коли Степанченко не відчував запаху виробництва, життя для нього (мало / втрачало) сенс.

5. В. Степанченко був лідером (славного / прославленого) колективу.

6. Щоденник директора отримав (прізвисько / назвисько) «блокнот Степанченка».

7. Він знав усе у найменших (конструкціях / деталях).

8. Завод працював з (незмінно / тимчасово) найкращими результатами.

Завдання 15. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. Зосередженість В. Степанченка стосувалась будь-якої частини виробництва: ...

2. А вже через кілька років після приходу Степанченка ...

3. Степанченко весь, як кажуть ті, хто його знав, ...

4. В. Степанченко дуже відповідально ставився до ...

Завдання 16. Підготуйтеся до обговорення.

1. Яким працівником був В. Степанченко?

2. Якою він був людиною?

3. Як працював завод під його керівництвом?

4. Яким чином він слідкував за роботою заводу?

5. Як його називали?

6. Чи насправді все його життя було присвячене виробництву?

7. Як він помер?

8. Яких ще авіабудівників ви знаєте?

Завдання 17. Прочитайте діалог і напишіть його закінчення.

Сергій: – Привіт, Михайле!

Михайло: – Привіт, Сергію! Як ти провів вихідні?

Сергій: – Чудово, ми з друзями ходили до музею. Я багато дізнався про повітряний транспорт.

Михайло: – Усім відомо, що авіаційний транспорт здійснює перевезення пасажирів, пошти і вантажів.

Сергій: – Так, але чи ти знаєш, що у світі 5 тисяч аеропортів? Доречі, найбільші з них знаходяться у США, Великобританії, Франції, Японії та інших країнах.

Михайло: – Так, а ще я читав, що літак може розвивати швидкість від 300 до 2000 кілометрів на годину. А сьогодні є навіть літаки, яких не бачать радари.

Сергій: – ...

Михайло: – ...

Завдання 18. Заповніть таблицю «Переваги і недоліки повітряного транспорту».

	Переваги		Недоліки
1.	Надзвичайна швидкість.	1.	Вартість квитків.
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	

НАУКА Й ОСВІТА УКРАЇНИ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Інтелігенція</i>	<i>обсерваторія</i>	<i>рейтинг</i>
<i>дослідний</i>	<i>фахівець</i>	<i>академія</i>
<i>позаконкурсний</i>	<i>заповідник</i>	<i>друкарня</i>
<i>студентський</i>		
<i>парламент</i>	<i>статут</i>	<i>катехізис</i>
<i>оптика</i>	<i>самоврядний</i>	

засновувати – заснувати (що?)

здобувати – здобути (що?)

Завдання 2. Утворіть іменники від поданих прикметників за допомогою суфікса *-ість*.

Спеціальний –

Національний –

Автономний –

Діяльний –

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

навчальний	робота
дослідний	комплекс
всесвітньовідомий	технологія
багатогалузевий	заклад
військовий	обсерваторія
високий	університет
зоологічний	інститут
ботанічний	бібліотека
науковий	музей
астрономічний	сад

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

Здійснювати – здійснити (що?)

відповідно (до чого?)

встановлювати – встановити (що?)

свідчити – засвідчити (про кого? про що?)

подати – подавати (що? кому?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Київський національний університет готує випускників з багатьох галузей знань.

2. Університет є самоврядним державним вищим навчальним закладом.

3. Цей навчальний заклад готує спеціалістів з багатьох спеціальностей.

4. Університет став головною установою виховання інтелігенції.

С л о в а д л я д о в і д о к: заклад, спеціальність, фахівець, провідний, автономний.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Широкий, університет, робота, проводити, науково-дослідний.

2. Національний, університет, Київський, всесвітньовідомий, бути.

3. Бути, автономний, вищий, університет, заклад, державний, навчальний.

4. В, навчатися, 30, студент, університет, понад, тисяча.

5. Абітурієнт, мати, вступати, конкурс, право, деякий, поза.

Завдання 7. Прочитайте текст. Складіть називний план тексту.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка – вищий навчальний заклад України. Він готує спеціалістів з багатьох галузей знань і проводить широ-

ку науково-дослідну роботу. Університет має найбільшу кількість інститутів, факультетів і спеціальностей для підготовки майбутніх фахівців серед усіх вищих навчальних закладів країни.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка є всесвітньовідомим закладом. Більш як за півтора століття свого існування він став головною установою виховання інтелігенції. Тут навчалися вчені-медики М. Д. Стражеско, В. М. Іванов, О. О. Богомолець, фізик А. П. Александров, математик М. М. Боголюбов, письменники М. П. Старицький, М. Т. Рильський, А. П. Свидницький, В. І. Самійленко, Я. Івашкевич, М. О. Булгаков, О. Є. Корнійчук, композитори М. В. Лисенко, Л. М. Ревуцький, М. А. Завадський та інші.

Указ Президента України від 21 квітня 1994 року установив, що Київський університет імені Тараса Шевченка є національним університетом зі статусом самоврядного (автономного) державного вищого навчального закладу, який здійснює свою діяльність відповідно до власного Статуту.

На сьогодні Київський національний університет імені Тараса Шевченка – це багатогалузевий навчально-науковий комплекс, який об'єднує 12 факультетів (географічний, економічний, історичний, кібернетики, механіко-математичний, радіофізичний, соціології та психології, фізичний, філософський, хімічний, інформаційних технологій), 11 навчальних Інститутів (журналістики, міжнародних відносин, філології, військовий, післядипломної освіти, біології та медицини, високих технологій, права, геології, управління держохорони, публічного управління). У цих структурах навчаються понад 30 тисяч студентів. Крім

того, в університеті є Центр підготовки та перепідготовки іноземних громадян, Центр українознавства, Науково-дослідний інститут фізіології, Ботанічний сад, Зоологічний музей, Наукова бібліотека, Інформаційно-обчислювальний центр, Астрономічна обсерваторія, Видавничо-поліграфічний центр, Канівський державний заповідник.

Щорічний конкурс до університету становить понад 3 абітурієнти на місце, а на окремих факультетах – 6-11. Це свідчить про високий рейтинг Київського університету. У 2011 році до Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка на спеціальність «Міжнародні відносини» подали заяви понад 600 абітурієнтів, з яких понад 40 мали право на позаконкурсний вступ.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Виберіть правильний варіант. Користуйтеся текстом.

1. Київський національний університет – вищий (загальноосвітній / навчально-науковий) заклад.
2. Університет імені Тараса Шевченка добре відомий у (Європі / світі).
3. Університет має статут самоврядного (державного / приватного) вищого навчального закладу.
4. Університет готує фахівців з (багатьох / декількох) спеціальностей.
5. У 2011 році абітурієнти подали на спеціальність (міжнародні відносини / міжнародна інформація) понад 600 заяв.

Завдання 9. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. Університет має найбільшу ...
2. Більш як за півтора століття свого існування ...
3. Крім факультетів і інститутів, в Університеті функціонують ...
4. Високий щорічний конкурс свідчить про ...

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Чим відрізняється Київський національний університет від інших навчальних закладів?
2. Хто з представників інтелігенції навчався в університеті?
3. Хто і коли надав закладу статус автономного?
4. Відповідно до чого здійснює заклад свою діяльність?
5. Скільки факультетів в університеті і які саме?
6. Скільки Інститутів і які є в структурі університету?
7. Які ще установи входять до структури університету?
8. Що свідчить про високий рейтинг університету?

Завдання 11. Розкажіть про інститут (чи факультет) Київського національного університету імені Тараса Шевченка, в якому ви навчаєтесь. Використайте наступні слова і словосполучення:

вищий навчальний заклад; статут; студенти-іноземці; спеціальність; відомі діячі, учені; я обрав цей заклад...; планую працювати.

Завдання 12. Прочитайте текст про ще один вищий навчальний заклад України. Що ви дізнались про нього?

КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ

Києво-Могилянську академію заснували у XVII столітті. Вона довгий час була єдиним вищим загальноосвітнім навчальним закладом на території сучасної України та Східної Європи. У ній могли навчатися усі бажаючі, діти як з бідних, так і з багатих родин. А з другої половини XVII століття в Академії навчалися студенти з Росії і Білорусії.

Повний курс навчання у Києво-Могилянській академії тривав 12 років. Студентів ніколи не карали і не відраховували за те, що вони не вивчили уроків, не підготувались до обговорення чи взагалі не можуть опанувати матеріал. В Академії навчали граматиці й синтаксису. Тут вивчали церковнослов'янську, грецьку, українську, польську мови і латинь, а також арифметику, геометрію, нотний спів і катехісис. Викладання було латинською мовою. На той час латинь була мовою науковців, письменників, поетів, мовою судової справи і міжнародного спілкування.

Українська мова з часом здобуває більшої сили у суспільстві. І викладати починають українською мовою. Згодом в Академії зростає інтерес до європейських мов. До навчального курсу вводиться німецька, французька, російська мови, а також старовірська.

В Академії вивчали поетику – мистецтво складати вірші, а також риторика – вміння красиво і правильно висловлювати думку. Поетика й риторика були найулюбленішими предметами студентів. Студенти завжди були бажаними

гостями на різних святах, за що отримували матеріальну винагороду.

Києво-Могилянська академія була центром філософської думки. У другій половині XVIII століття тут були відкриті класи математики, де викладали алгебру і геометрію, механіку, оптику, астрономію, архітектуру та інші науки.

З часом в Академії вводять природничі науки – астрономію, біологію, мінералогію, зоологію та інші. 1802 року офіційно був відкритий медичний курс. В Академії формувалася історична наука.

У Києво-Могилянській академії зародився професійний театр. Студентів навчали різним прийомам малювання, графіки й живопису. Саме тут складається одна з найбільших художніх шкіл в Україні.

Значного розвитку в Академії досягло музичне мистецтво. З середини XVII століття в Академії існувала хорова школа. Хор інколи нараховував до трьохсот і більше чоловік.

Унікальною була бібліотека Київської академії, яка формувалась протягом двох віків. Петро Могила передав до Академії всю свою бібліотеку. Так склалась традиція дарувати Академії книжки. Тут були книжки видавництва Росії, України, Білорусії, Берліна, Братислави, Варшави, Лондона, Парижа, Рима й інших міст. У бібліотеці зберігались численні рукописи і друковані книжки.

В Академію, окрім росіян і білорусів, приїжджали навчатися молдавани, серби, боснійці, чорногорці, болгари, греки і навіть італійці. Учені України навчалися в університетах Польщі, Італії, Чехії, Нідерландів, Австрії, Англії, Франції, Швеції, а потім поверталися і працювали в Академії викладачами.

Завдання 13. Утворіть словосполучення з поданих слів. Користуйтеся текстом із завдання 12.

навчальний	свобода
національний	школа
духовний	заклад
братський	життя
загальноосвітній	курс
матеріальний	думка
філософський	наука
судовий	спілкування
міжнародний	театр
історичний	справа
професійний	винагорода

Завдання 14. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Києво-Могилянська академія – це вищий навчальний заклад, який відповідає запитам духовного життя українців.

2. В Академії була дуже велика книгозбірня.

3. Академічні наставники вірили у сприятливий вплив освіти на людину.

4. Києво-Могилянська академія довгий час була єдиним ВНЗ на території сучасної України.

5. Курс навчання тривав 12 років.

6. Студентів ніколи не відраховували з Києво-Могилянської академії.

7. Викладання в університетах Європи велось латинською мовою.

8. Поетика – мистецтво складати вірші.

9. Риторика – вміння красиво і правильно висловлювати думки.

С л о в а д л я д о в і д о к: викладачі, продовжуватися, потреба, тривалий, поезія, говорити, виганяти, навчання, бібліотека.

Завдання 15. Виберіть правильний варіант.

1. Києво-Могилянська академія існує з (XVII / XVIII) століття.

2. Академія була єдиним (вищий навчальним закладом / училищем) України.

3. Повний курс навчання тривав 12 (семестрів / років).

4. (Українська / латинь) була мовою науковців, письменників.

5. (Поетика / риторика) – це мистецтво складати вірші.

6. Петро Могила подарував Академії свої (картини / книжки).

7. В Академії могли навчатися (усі бажаючі / діти аристократії).

8. Повертаючись з різних (сіл / країн), молоді вчені працювали в Академії.

Завдання 16. Підготуйтеся до обговорення.

1. Виникнення Києво-Могилянської академії.
2. Академія як єдиний на той час вищий навчальний заклад України.
3. Терміни і способи навчання в Академії.
4. Мови навчання в Академії.
5. Дисципліни, які вивчалися у Києво-Могилянській академії.
6. Розвиток художнього, музичного і театрального напрямів в Академії.
7. Історія створення бібліотеки закладу.
8. Культурні зв'язки Академії.

Завдання 17. Підготуйте повідомлення на тему «Київський національний університет імені Тараса Шевченка – всесвітньовідомий вищий навчальний заклад» або «Києво-Могилянська академія – перший загальноосвітній вищий навчальний заклад України».

Завдання 18. Розкажіть одногрупникам про будь-який вищий навчальний заклад своєї країни. Використайте наступні слова і вирази:

вищий навчальний заклад, вступати – вступити (куди?), абітурієнт, факультет, спеціальність, група, відраховувати – відрахувати (кого? звідки? за що?), закінчувати – закінчити (що?), сесія.

Завдання 19. Ви зустріли друга, якого не бачили із закінчення школи. Він розповів Вам, що навчається на юриста і йому дуже цікаво вивчати закони і кодекси. Аргументуйте, чому б ви не вибрали професію юриста, а хотіли б стати лікарем або дипломатом.

Завдання 20. Напишіть товаришу лист, в якому опишіть ваш навчальний заклад і розкажіть, чому ви його обрали, що вам у ньому подобається, а що ні, які видатні люди закінчили цей заклад, які знання ви зараз отримуєте і де плануєте потім працювати.

КУЛЬТУРА – ЖИВА І НЕПОВТОРНА

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Самобутній</i>	<i>розпис</i>	<i>зодчество</i>
<i>гоніння</i>	<i>різьблення</i>	<i>плетіння</i>
<i>репресії</i>	<i>ткацтво</i>	<i>кування</i>
<i>навала</i>	<i>кераміка</i>	<i>ратник</i>
<i>волелюбність</i>	<i>прийдешній</i>	

поставати – постати (з чого? де?)

примножувати – примножити (що? ким?)

сягати – сягнути (чого?)

Завдання 2. Утворіть однокореневі слова до поданих.

Мистецтво –

час –

доберати –

розуміти –

зв'язувати –

пожежа –

Завдання 3. Утворіть складні слова і запишіть їх.

1) багато і страждальний;

2) життя і здатність;

3) давній і руський;

- 4) козак і лицар;
- 5) духовний і історичний.

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

- Здійснювати – здійснити (що? коли?)
виражати – виразити (що? у чому? як?)
втілювати – втілити (що? у що?)
терпіти – потерпіти (що? як?)
гасити – загасити (що? де?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значенням (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Українці повсякчас відстоювали свою незалежність.
2. Українські землі були розділені між могутніми імперіями.
3. Народ зберіг щедре українське серце і волю до свободи.
4. Україна своєю історією показала свою виняткову силу.
5. Країна щоразу поставала з руїн і попелу пожеж.
6. Українцям притаманна любов до стабільності.
7. Самобутня народна культура виражає характер українців.

Слова для довідок: прагнення, завжди, неповторний, сильний, підніматися – піднятися (з чого? де?), демонструвати – продемонструвати (що?), порядок.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Українці, не, створити, сильний, час, могли, довгий, держава.
2. Мова, бути, український, роки, заборонений.
3. Серце, зберегти, народ, щедрий, український.
4. Народ, створювати, музичний, український, мистецтво.
5. Пісня, усе, життя, танець, і, супроводжувати, українці.

Завдання 7. Прочитайте текст і поставте до нього дванадцять запитань.

УКРАЇНСЬКИЙ ФЕНІКС

Протягом багатьох століть жителям України доводилося повсякчас відстоювати свою свободу і незалежність. Але українцям тривалий час не вдавалося об'єднатися і створити сильну і єдину державу.

У результаті народ, який більше за все любив і шанував волю, опинився в рабстві, а українські землі були розділені між могутніми імперіями. Свободи й традиційні вільності українців були загарбовані чужоземцями, і навіть українська мова під забороною на десятиліття.

Через відсутність власної державності українському народові довелося пережити найтяжчі випробування – незлічені війни, періоди голоду та розрухи, під час яких було знищено традиційне українське село, масове винищення національної інтелігенції, релігійні й політичні гоніння та репресії. На долю України випали й екологічні катастро-

фи, найбільшою з яких стала аварія на Чорнобильській АЕС. Однак незважаючи на це народ зберіг щедре українське серце і прагнення до свободи та незалежності.

Неймовірно багато сил знадобилось українцям, щоб закріпитися на своїй землі, ще більше зусиль було докладено, щоб зберегтися як народу, не втратити свого національного обличчя в круговерті зовнішніх і внутрішніх воєн, навал, зрадництва і переслідувань.

Працю багатьох поколінь вкладено у відродження української державності, мови та культури. Нев'янучою славою відкрили себе давньоруські витязі, запорізькі козаки-лицарі, січові стрільці, воїни Великої Вітчизняної, бійці повстанської армії, безліч борців за волю і справедливість, політиків, учених, мислителів, діячів культури і мільйони інших чесних і порядних людей, трудівників і ратників. Неодноразово демонстрували вони всьому світові зразки непохитної мужності, приклади самовідданого служіння своєму рідному народові.

Україна всією своєю історією довела свою виняткову силу і життєздатність. Її неодноразово намагалися знищити, а її дух угасити, але незважаючи на це вона подібно до казкового Фенікса щоразу поставала з руїн і попелу пожеж.

Свої безсмертні твори найвидатніший поет української землі Тарас Шевченко адресував «і мертвим, і живим, і ненародженим землякам... в Україні і не в Україні суцям». У цих словах – указівка на невичерпне джерело духовної сили народу, духовно-історичну традицію, завдяки якій здійснюється нерозривний зв'язок між минулими, нині живучими і прийдешніми поколіннями українців.

Зрозуміти особливості душі, темпераменту, характеру народу – значить одержати ключ до розуміння його історичної долі. Душа українців за всіх часів була і залишилася внутрішньо вільною, темпераментною, співучою, вона завжди і скрізь прагнула до незалежності, волі й не терпіла ніяких моральних кайданів. Але разом із волелюбністю національному характеру українців притаманні любов до стабільності, порядку і творчий добір кращих традицій.

Прямим вираженням особливостей українського національного характеру і найпотаємніших глибин народної душі є самобутня народна культура. Народна художня творчість у всіх її проявах здійснювала зв'язок між поколіннями, служила неперевершеним зразком і джерелом натхнення для професійного мистецтва.

На рубежі VIII – IX століть почало формуватися мистецтво Київської Русі. До наших днів збереглися мозаїки і фрески Софійського собору в Києві, орнаментальні прикраси «Остромирова Євангелія».

Український народ створив самобутнє музичне мистецтво, корені якого сягають у далекі дохристиянські часи.

Пісня й танець, малюнок і розпис, різьблення і плетіння, ткацтво і кування, кераміка і вишивка з незапам'ятних часів увійшли в життя народу. Часом у найпростіших предметах побуту знаходили втілення ідеали краси та добра, прагнення до прекрасного, витонченого, довершеного.

Тому збереження і примноження традицій і культурної спадщини наших предків – завдання історичне, пов'язане із збереженням самобутності та кращих якостей українського народу.

Завдання 8. Випишіть з тексту складні слова і поясніть їх спосіб творення.

Завдання 9. Вставте у речення пропущені слова. Користуйтеся текстом.

1. Народ України опинився в _____.
2. Українці пережили _____ випробування.
3. Багато сил знадобилось українцям, щоб _____ як народу.
4. Працю багатьох поколінь вкладено у _____ культури.
5. Народна художня творчість у всіх її проявах _____ зв'язок між поколіннями.

Завдання 10. Чи погоджуєтесь ви з наступними виразами? Чому?

1. У найпростіших предметах побуту знаходили втілення ідеали добра.
2. Головне завдання українського народу – збереження його самобутності.
3. Існувало власне мистецтво Київської Русі.
4. Сучасні українці відтворюють традиції і сьогодні.
5. Культура українського народу сформувалась за роки незалежності.
6. Українська мова розвивалась безперервно.
7. Українська мова, мистецтво і державність формували усі покоління українців.

Завдання 11. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. На мою думку, українська культура ...
2. Український народ зберіг ...
3. Художня творчість українців ...
4. Мова, мистецтво і державність формувались ...
5. Не дивлячись на всі гоніння і репресії, ...
6. Сильну державу створили ...

Завдання 12. Розкажіть, що ви дізнались про:

- 1) зв'язок історії і культури народу;
- 2) випробування українського народу;
- 3) мову, літературу, художню творчість українців;
- 4) важливість збереження і примноження традицій.

Завдання 13. Прочитайте текст і дайте відповіді на питання з тексту.

НЕРОЗГАДАНА ТАЄМНИЦЯ УКРАЇНИ

Доля України та її народу сповнена загадок. І не тому, що нам не відомі якісь історичні факти, – про історію країни написано багато, особливо за останні два десятиліття. Ми знаємо, які події відбувалися, але невідомо – чому?

Чому Україна, котра сторіччями не мала власної державності, а часом стояла на грані повної загибелі, повсякчас ставала центром подій, які відбувались на Європейському континенті? Чому наша земля щоразу привертала до себе жадібні погляди завойовників і створювачів світових імперій? Чому Україна знов і знов відроджувалася, а не зникла, розчинившись серед інших племен, як це тра-

плялося з безліччю інших народів? Чому після довгих заборон і гонінь не вичерпалося живе джерело національної культури й традицій? І звідки в українців знайшлися сили для того, щоб вступити на шлях відновлення і будівництва незалежної держави?

У відповідях на ці запитання й полягає справжня таємниця України та її національної своєрідності. І кожному належить розгадати її, зробивши власне відкриття своєї країни, її високої духовності, героїзму та мужності її народу, краси її природи, традицій і мови, джерел віри у майбутню велич України.

Наш сучасник, відомий письменник Павло Загребельний одного разу дав влучне визначення традиційному українському суспільству та культурі – «солон'яно-глиняна цивілізація».

І справді, світ традиційної України – це насамперед селянський світ, а традиційна культура українців – переважно аграрна, сільська культура. Причиною тому була безліч зовнішньополітичних обставин. Під владою Російської та Австро-Угорської імперій українці протягом сторіч були позбавлені власної державності. Міста України, центри її культурного життя, вже в ХХ столітті були піддані масовій русифікації.

Тим більш вражають дивовижна сила та живучість української традиції, надзвичайно досконалі форми культури й цивілізації, вироблені українським народом, загальний високий рівень його культури.

Славні імена філософа Григорія Сковороди, письменника Миколи Гоголя, поета Тараса Шевченка, письменника і мислителя Івана Франка, поетеси Лесі Українки, еконо-

міста Михайла Туган-Барановського, літератора і кіно-режисера Олександра Довженка, скульптора Олександра Архипенка, хореографа Сержа Лифаря й багатьох інших українських діячів культури золотими літерами вписані в літопис європейської і світової культури.

Про унікальну життєву стійкість українського народу блискуче писав Олесь Гончар: «Чудом завжди буде, як на роздертих між двома імперіями українських землях з-під режимів, озброєних багатовіковим досвідом гноблення, щоразу знов і знов проростав той... могутній дух народної творчої енергії, що, будучи, здавалося б, беззахисним, приреченим, не давав себе погубити, затоптати, більше того, зумів навіть у цих задушливих умовах створити величезні художні цінності в пісні, у різноманітному прикладному мистецтві, у шедеврах народного зодчества...».

Завдання 14. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. У чому полягає справжня таємниця України?
2. Як визначив українську культуру П. Загребельний?
3. Як виглядає традиційна культура українців?
4. Що відбувалось у ХХ столітті у великих містах України?
5. Кого з відомих українців ви знаєте?
6. Що написав О. Гончар про українську стійкість?

Завдання 15. Розкажіть однокласникам про неповторну культуру України. Використайте наступні слова і вирази:

селянський світ, традиційна культура, обставина, русифікація, високий рівень культури, європейський і світовий, творча енергія, художні цінності, зодчество.

Завдання 16. Прочитайте текст про вплив європейських традицій на українську культуру. Сформууйте десять питань до тексту.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Географічне положення України – на межі між Заходом і Сходом – неминуче ставило її в положення посередника в контактах між цими глибоко різними світами. Українська культура відчула на собі вплив як Заходу, так і Сходу, зумівши при цьому зберегти свою чарівну своєрідність. При цьому українці здавна віддавали перевагу Західній Європі, її цивілізаційним і культурним традиціям як найбільш відповідним їхнім насущним потребам і сподіванням.

Античність, ренесанс, реформація, бароко, класицизм, романтизм – усі ці найяскравіші надбання європейського духу знайшли оригінальне втілення в історії української культури.

За чудовими архітектурними пам'ятниками Києва, Львова, Одеси, Харкова та інших українських міст можна реконструювати і простежити еволюцію стилів і смаків європейського містобудування.

У Західній Україні збереглося чимало видатних пам'ятників архітектури, які втілили в собі кращі традиції європейського містобудування. Львів являє собою справжній музей архітектури під відкритим небом. Зразком готичного стилю є Кафедральний костюл, побудований у XIV – XV століттях, пам'яткою Ренесансу слугує львівська Площа Ринок. Західноєвропейське ба-

роко представлене Бернардинським костьолом та собором св. Юра. З початку XVIII століття в монументальному будівництві в Україні поступово поширюється стиль класицизму. Унікальними пам'ятками архітектури цього періоду є Андріївська церква в Києві (архітектор Б. Растреллі), собор Різдва в Козельці, комплекс церков Почаївської лаври.

За чудовими архітектурними пам'ятниками Києва, Львова, Харкова, Одеси та багатьох інших українських міст можна реконструювати та простежити еволюцію стилів та смаків європейського містобудування.

Завдання 17. Випишіть з тексту (**завдання 16**) ключову лексику.

Завдання 18. Напишіть називний план тексту.

Завдання 19. Перекажіть текст, використовуючи ключову лексику і називний план.

Завдання 20. Підготуйтеся до обговорення.

1. Зв'язок історії і культури українського народу. Україна як казковий Фенікс.
2. Формування української культури протягом віків.
3. Різновиди елементів української культури. Ремесла.
4. Відомі українці.
5. Слова українських письменників про свій народ.
6. Аграрна, сільська культура.

Завдання 21. Напишіть лист своєму другові, опишіть все, що ви дізнались про українську культуру. Використайте при написанні лексику із **завдання 1**.

УКРАЇНСЬКА ТВОРЧІСТЬ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Діалект</i>	<i>спадок</i>	<i>титрування</i>
<i>сленг</i>	<i>суржик</i>	<i>зразковий</i>
<i>етнос</i>	<i>літопис</i>	<i>бандурист</i>
<i>ідентичність</i>	<i>самодостатність</i>	<i>мистецтво</i>
<i>творчість</i>		

опанувати – опановувати (що?)

Завдання 2. Утворіть іменники від дієслів за допомогою суфіксів *-енн(я)*, *-анн(я)*.

Воз'єднувати –
 відновлювати –
 спілкуватися –
 зберігатися –
 виконувати –
 забезпечувати –

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

український	розвиток
історичний	переказ
духовний	атрибут
старовинний	мова
національний	пам'ять
державний	термінологія
світовий	традиції
іншомовний	література
оригінальний	практика
науково-технічний	слово

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

Відновлювати – відновити (що?)

відображати – відобразити (кого? що? де? як?)

набувати – набути (що? де?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значенням (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Українська мова стала важливою причиною воз'єднання українських земель.

2. Були створені різноманітні форми буття української мови.

3. У творах віддзеркалюються ознаки, які притаманні саме українській спільноті.

4. Громадяни України мають можливість опанувати рідну мову.

5. Знання мови відкриває перспективи для самовдосконалення.

6. Державний статус української мови означає її обов'язкове застосування на території України.

7. Існує загроза масового використання недоброякісних мовних зразків.

8. Мовлення дикторів і журналістів має бути найкращим.

Слова для довідок: існування, характерний, використання, можливість, сформовані, об'єднання, володіти – оволодіти (чим?), поганий, зразковий.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Мова, єдиний, український, офіційний, бути, Україна, мова.

2. Бути, мова, український, культурний, джерело, розвиток, народ.

3. Мати, мовлення, бути, журналіст, зразковий.

4. Мова, спілкування, люди, у, український, забезпечувати, країна.

Завдання 7. Прочитайте текст. Складіть питальний план тексту.

ДЕРЖАВНА МОВА

Українська мова є мовою етносу України. Українська мова зберегла свою самодостатність і стала важливим елементом воз'єднання українських земель і відновлення незалежності України.

Українська мова – не лише засіб спілкування, а й джерело духовного і культурного розвитку українського народу. У різноманітних творах народної творчості (старовинні усні перекази і літописи, народні пісні, казки і міфи, поетичні і прозові твори тощо) зберігаються історична пам'ять і досвід нації. У мові відображаються національні традиції, звичаї, ознаки, що притаманні саме українцям.

Держава надає громадянам України можливість вільно опанувати державну мову. Українська мова в Україні призначена виконувати різноманітні функції: забезпечити культурний розвиток українського народу, зберегти його ідентичність, забезпечити духовний і ментальний розвиток.

Українська мова є невід'ємним державним атрибутом. Як мова найчисленнішого, найстаршого етносу в країні українська мова відповідно до світової практики виконує функцію єдиної державної мови в Україні.

Державний статус української мови означає її обов'язкове використання на всій території України. Якість українського мовлення, масове поширення суржиків і вживання іншомовних слів викликає занепокоєння на-

уковців. Мовлення дикторів і журналістів теле- і радіостудій в ефірі і титрування фільмів мають бути зразковим.

Українська мова в її літературній формі набула високого рівня розвитку. Нею створено багату оригінальну літературу, перекладено найвидатніші твори світового письменства. Вона має досконалу граматику, сформовану науково-технічну термінологію, розвинену стилістичну систему, здатну забезпечити спілкування і порозуміння в усіх сферах суспільного життя.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Вставте пропущені слова. Користуйтесь текстом.

1. В Україні _____ мовою є українська.
2. У мові відображені традиції і _____ народу.
3. Держава забезпечує можливість _____ української мови.
4. Сучасна молодь часто вживає _____.
5. Негативним явищем для розвитку мови є _____.
6. Мовлення _____, _____ має бути еталонним.
7. Українською мовою написано багату _____.

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Яке значення українська мова мала для народу і територіального об'єднання земель?
2. Що відображено у писемних творах українською мовою?

3. На що спрямовані заходи держави з розвитку української мови?
4. Яке призначення української мови у державі?
5. Яку функцію виконує українська мова?
6. Де має використовуватись українська мова?
7. Які явища є шкідливими для мови?
8. Що створено літературною українською мовою?

Завдання 10. Підготуйтеся до обговорення.

1. Ви вже кілька років вивчаєте українську мову. Розкажіть, чи легко вам її вивчати? Чому?
2. Коли ви слухаєте новини українською мовою, чи все ви розумієте?
3. Чи згодні ви з тим, що сьогодні всі художні фільми у кінотеатрах йдуть українською мовою?
4. Ваші одногрупники розмовляють українською мовою?
5. У вашій країні одна державна мова? Яка?
6. Чим є ваша рідна мова для вашого народу і держави?
7. Де використовують вашу рідну мову у державі?
8. Чи користуєтесь ви молодіжним сленгом?
9. Вживаєте ви коли-небудь нецензурні, лайливі слова?

Завдання 11. Прочитайте текст. Скажіть, що нового ви дізнались з цього тексту?

УКРАЇНОМОВНЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Питання про те, коли саме виникла українська мова, надзвичайно складне. Чітко можна сказати, що укра-

їнська літературна мова сформувалась на початку XIX століття.

Українська мова надзвичайно мелодійна. Україна здавна славилася в усьому світі як край пісень. Саме українська пісня була і залишається вираженням української душі та прагнень українців.

Українське музичне мистецтво досягло розквіту у XVIII – XIX сторіччях на основі народної творчості. У козацькі часи Україною мандрували бандуристи, вони співали пісні та розповідали історію України.

Видатні українські композитори часто використовували у своїх творах українські пісні. В Україні народилось багато композиторів – М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель, М. Лисенко. Микола Лисенко через усе своє життя проніс любов до пісень і музики свого народу. Він написав музику до багатьох опер, до сотень пісень.

Прославляють Україну виконавці оперних партій на найкращих сценах світу Володимир Гришко, Анатолій Кочерга.

Мільйони шанувальників по всьому світу мають співачки Софія Ротару та Ніна Матвієнко, виконавиця стилізованого фольклору Руслана Лижичко та група Kalush Orchestra, які стали переможцями одного з найпрестижніших конкурсів «Євробачення» (2004 і 2022 рр.).

Завдання 12. Згадайте, можливо, ви знаєте якусь українську поезію? Прорекламуйте її однокласникам.

Завдання 13. Виразно прочитайте поезії Тараса Шевченка і Лесі Українки. Яка з двох поезій вам сподобалась більше і чому?

Полюбила чорноброва
Козака дівчина.
Полюбила – не спинила,
Пішов та й загинув...
Якби знала, що покине, –
Була б не любила;
Якби знала, що загине, –
Була б не пустила;
Якби знала, не ходила б
Пізно за водою,
Не стояла б до півночі
З милим під вербою;
Якби знала!..

Т. Шевченко «Тополя».

На зеленому горбочку,
У вишневому садочку,
Притулилася хатинка,
Мов маленькая дитинка
Стиха вийшла виглядати,
Чи не вийде її мати.
І до білої хатинки,
Немов мати до дитинки,
Вийшло сонце, засвітило
І хатинку звеселило.

Леся Українка.

Завдання 14. Вивчіть одну з наведених поезій напам'ять.

Завдання 15. Чи пишете ви самі поезії? А можливо, хтось з ваших рідних чи друзів? Розкажіть, чи важко вам створювати вірші? Прорекламуйте поезію однокласникам (свою або улюблену).

Завдання 16. Прочитайте текст про українські танці. Чи бачили ви коли-небудь описані танці наживо.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТАНЦІ

Багато українських народних танців – це відображення селянського або козацького способів життя. Добре відомо, що запорізькі козаки не могли обійтися без танців. Головним танцем козаків був гопак. Для нього характерні стрибки, які наочно демонструють молодий вік і силу.

На західних землях України популярним є чоловічий танець «аркан». Чоловіки танцюють колом, а інша група чоловіків стає їм на плечі.

Український хоровод водять і хлопці, і дівчата. Він має дещо магичне значення. Українці хороводами проводжали зиму, закликали добрий урожай. З хороводів починалась пора весіль.

Завдання 17. Дайте відповіді на питання.

1. Чи бачили ви коли-небудь українські танці?
2. А можливо, ви навчалися танцювати гопак?
3. Які танці є характерними для вашого народу?

4. Хто їх виконує?

5. Чи вмієте ви їх танцювати?

Завдання 18. Підготуйте розповідь про національні танці будь-якої країни або етносу (це можуть бути й африканські танці, і танці японського театру і т. ін.).

Завдання 19. Напишіть лист вашому товаришу. Опишіть у листі, що ви дізнались нового про українську мову, літературу, музику і танець.

КІНОМИСТЕЦТВО В УКРАЇНІ

Передтекстові завдання

Завдання 1. З'ясуйте значення таких слів.

<i>Анімаційна стрічка</i>	<i>кінематограф</i>	<i>критик</i>
<i>злет (таланту)</i>	<i>кіношедевр</i>	<i>гран-прі</i>
<i>митець</i>	<i>кіноповість</i>	<i>повага</i>

здобувати – здобути (що? де?)

вирізнятися – вирізнитися (чим? серед кого? від кого?)

прагнути (чого?)

Завдання 2. Утворіть ступені порівняння прикметників за зразком.

З р а з о к: яскравий – яскравіший – найяскравіший.

Сучасний – великий –

відомий – гарний –

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

найсучасніший	твори
твердий	кінематограф
героїчний	людина
сільський	валюта
молодий	учитель
випадковий	доля
культурний	спадщина
жахливий	поведінка

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

Розповідати – розповісти (що? про кого? про що? кому? для чого?)

прагнути (чого?)

цікавитися – зацікавитися (ким? чим?)

замислюватися – замислитися (над чим? про що?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Двоє бізнесменів створили своє власне підприємство з вироблення меблів.

2. Діти, яким необхідно носити окуляри, бояться, що будуть виділятися від інших.

3. Будівельники розбирали завали зламаного будинку.

4. Часто у нашій історії творчість письменників визнавали лише посмертно.

5. Довженко у людині бачив дії.

6. Митець злився, коли думав про історію українського народу.

С л о в а д л я д о в і д о к: митець, рух, вирізнятися (від кого? від чого? чим?), засновувати – заснувати (що?), гніватися – розгніватися (на кого? на що?), зруйнований.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Твір, розповідати, про, героїчний, Довженко, народ, український.

2. Олександр, Довженко, Україна, прагнути, щиро, для, незалежність.

3. Замислюватися, митець, доля, народ, над.

Завдання 7. Прочитайте текст про відомого українського кінорежисера. Поясніть назву тексту.

ЛІРИК ЖОРСТОКОЇ ЕПОХИ

Олександр Довженко був найсучаснішою людиною серед митців кіно. Усі кіношедеври Довженка – це зображення вроди України. Героїчні твори Довженка розповідають про українську душу.

Він не мав і не прагнув кар'єри. Довженко був сільським учителем, сту-

дентом Київського комерційного інституту, трохи дипломатом, трохи художником-карикатуристом. Потім він переїхав на берег Чорного моря, в Одесу, до павільйонів молодого кінематографа, яким він цікавився усе життя. Довженко швидко зрозумів, що саме тут сутність його життя.

За свідченням сучасників, усі були приголомшені швидким розвитком його таланту. Такого кіно, як у Довженка, ще не було. Для його картин характерні багатобарвність, незвичний динамізм, яскравість малюнка й авторське розуміння краси людини. Він щиро хотів незалежності для України, і це виявилось у кіноповісті «Україна в огні».

Довженко всю історію свого народу бачив і показував через Красу. Він замислювався над долею українських сіл, українського народу, і тому написав: «Нема на світі другого народу з такою жахливою долею».

Післятекстові завдання

Завдання 8. Виберіть правильний варіант. Користуйтеся текстом.

1. О. Довженко навчався у (Київському національному університеті ім. Т. Шевченка / Київському комерційному інституті).

2. Його (картини / думки) вирізнялися багатобарвністю.

3. Найвідоміший твір митця – («Україна в огні» / «Щоденник»).

4. Довженко роздумував про долю (сіл / імперій).

5. Митець вважав, що немає народу з такою (щасливою / жахливою) долею.

Завдання 9. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. О. Довженко був ...
2. Його героїчні роботи розповідають про ...
3. Кінокартини Довженка відрізнялись ...
4. Довженко був сільським учителем, ...

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Чому Довженка називають митцем кіно?
2. Що ви знаєте про біографію митця?
3. Чим вирізняються його картини?
4. Який саме твір Довженка згадано у тексті?
5. Які проблеми сучасності турбували автора?
6. Як Довженко оцінював історію свого народу?

Завдання 11. Прочитайте текст про світове визнання Олександра Довженка. Що нового ви дізнались з цього тексту?

ПОСЛІДОВНИКИ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Українського кінорежисера та сценариста О. Довженка вважають основоположником авторського поетичного кіно у світі. Його прекрасні твори звеличують людину, її прагнення творити добро. Так, у постанові журі Міжнародної виставки в Брюсселі 1958 року Довженкову «Землю» експерти визнали одним із найкращих фільмів світу, а його автора – провідним творцем 60-річної історії мистецтва кіно. На жаль, Олександр Довженко зняв мало кіно-

шедеврів. Однак всі вони по силі впливу на глядача залишаються неперевершеними.

Талановитий сценарист і режисер Сергій Параджанов продовжив традиції українського поетичного кіно, які започаткував О. Довженко.

Найбільшу славу С. Параджанов здобув завдяки фільму «Тіні забутих предків» за повістю Михайла Коцюбинського. Фільм завоював 15 фестивальних нагород. Ця стрічка дуже яскраво розповіла світові про український багатостраждальний народ.

Завдання 12. Утворіть діалоги, в яких мова йде про те, які фільми або чия творчість якого режисера вам подобається, кінокартини якого жанру ви дивитесь, які саме і чому, слідкуєте ви чи ні за новинками кіно.

Завдання 13. Прочитайте коротку анотацію на художній фільм «Відьма», знятий у 2000 році на кіностудії імені Олександра Довженка, і скажіть, чи хотіли б ви його подивитися. Поясніть свою відповідь.

Фільм «Відьма» знятий за мотивами повісті Григорія Квітки-Основ'яненка «Конотопська відьма». Сповнена містики та розкішного українського гумору історія, подана з особливою кінематографічною фантазією. Вона чимось нагадує суміш гоголівських «Вія» та «Вечорів на хуторі біля Диканьки».

Сотник маленького містечка Конотоп безнадійно закоханий у дівчину Олену. Він потрапляє в пастку, підлаштовану його вигадливим писарем, що прагне посісти його

місце. Сотник змушений, мовляв за наказом керівництва, під час великої засухи втопити усіх жінок, запідозрених у чарівництві. Невдовзі таку відьму знаходять...

Завдання 14. Згадайте ваш улюблений фільм і розкажіть, коли його було знято, яка компанія (або студія) його зняла? Якого жанру ця кінострічка? Хто її режисер і хто грає головні ролі? Чому навчає цей фільм? Яке враження він на вас справив? Чому б ви порадили своїм друзям його подивитися?

Завдання 15. Підготуйте невелике повідомлення про кінорежисера Вашої країни (які фільми знімає, якого жанру, з ким співпрацює, які бюджети його кінострічок, чи визнають їх у світі і т. ін.). Користуйтеся лексикою **теми 8**.

ТУРИСТИЧНА УКРАЇНА

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

*Кордон**інфраструктура**пам'ятка**панорама**руїни**пам'ятник**фортеця**заповідник**прапор**вежа**фільварка*

Завдання 2. Складіть антонімічні пари з поданих слів.

невідомий	видатний
зберегти	стародавній
підземний	прямий
малий	зруйнувати
сучасний	втратити
звивистий	наземний
побудувати	чималий

Завдання 3. Утворіть словосполучення з наведених слів.

Аккерманський	частина
затишний	костюм
житловий	фортеця
краєзнавчий	містечко
святковий	настрій
кафедральний	музей
національний	знаряддя
звивистий	костьол
середньовічний	заповідник
справжній	річка

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

Відзначати – відзначити (що? з ким? де?)

оглядати – оглянути (що?)

засновувати – заснувати (що? де?)

зустрічатися – зустрітися (де? з ким? з якою метою?)

переодягатися – переодягтися (у що? з якою метою?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Білгород-Дністровський – невеличке комфортне містечко.

2. 1999-го року місто святково відзначило своє 2500-річчя.

3. Музеї і культові споруди знаходяться серед приватного житла.

4. У місті є численні споруди, серед яких різні церкви.

5. Колонія Шабо відома виноробними традиціями.

6. Узимку найліпше смакувати виноград у вигляді вина.

7. У підвалах Ратуші розмістився Музей знарядь знущань.

8. Щастя обов'язково прийде до тих, хто відвідає острів Хортицю.

С л о в а д л я д о в і д о к: будинки, зручний, уславлений, урочисто, катування, храм, куштувати – скуштувати (що? де?), завітати (куди?).

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Місто, найстаріший, світ, Білгород-Дністровський, у, бути.

2. Фортеця, бути, рівень, Аккерманський, пам'ятка, світовий.

3. Шабо, переселенець, швейцарський, колонія, за-снувати.

4. Кам'янець-Подільський, у, найвідоміший, костюм, у, коли, перевдягатися, свято, усі, середньовічний.

5. Острів, можна, на, козацтво, Хортиця, відвідати, музей.

Завдання 7. Прочитайте текст про місця відпочинку в Україні. Якщо ви відвідували одне з цих міст, скажіть, що ви можете додати до наведеної розповіді.

ТРИ ФОРТЕЦІ

Білгород-Дністровський – невеличке затишне містечко недалеко від Одеси. Місто 1999-го року урочисто відзначило своє 2500-річчя. Воно було визнане ЮНЕСКО одним із найстаріших міст світу.

Аккерманська фортеця – архітектурна пам'ятка світового рівня. Біля мурів фортеці можна оглянути розкопки античного міста Тіра, однієї з перших давньогрецьких колоній Північного Причорномор'я. Нині фортеця – це музей, який може відвідати кожен.

Сучасна житлова частина Білгорода-Дністровського також приваблива. Краєзнавчий музей, архітектурні пам'ятки та будівля художнього салону знаходяться поряд з приватними помешканнями. Звичайні старі будиночки створюють неповторний міський ансамбль, який багатьом іншим українським містечкам зберегти не вдалося.

У місті є всесвітньовідомі споруди, поміж яких грецька, вірменська та болгарська церкви.

Як відомо, на березі Дністровського лиману ще у ХІХ столітті швейцарські переселенці заснували колонію Шабо, що усявілася виноробними традиціями. Тут і досі росте завезений зі Швейцарії елітний виноград. Недарма прапор Білгорода-Дністровського прикрашають три виноградні грона.

Усе у Кам'янці-Подільському овіяне романтикою, закохані зустрічаються на кожному кроці. Фон у місті відповідний – стародавні вежі, безкрає небо, звивиста ріка.

Це місто завжди населяли люди різних культур і релігій, це зрозуміло з назв районів Російські й Польські фільварки. Ви побачите залишки вірменського кварталу з площею й руїнами церкви.

Цікавинка цього міста – Кафедральний костюол. 1672-го року звідси, з мінарету, який звели нові хазяї міста, почав звучати заклик муедзина. Коли турки покинули місто, жителі не зруйнували мінарет, а увінчали його Мадонною. У підвалах Ратуші розмістився Музей знарядь катувань. Деякі знаряддя – справжні, а кати – бутафорські. Для підкреслення атмосфери жаху з усіх боків у музеї звучать стогони й крики жертв.

У Кам'янці можна повільно прогулятися вулицями, позаглядати у музеї, церкви, відпочити за чашечкою кави у симпатичних кав'ярнях.

Найвідоміше міське свято – Terra Heroica. Усі бажаючі переодягаються у середньовічні костюми й веселяться від душі, причому мобільними, запальничками й іншими атрибутами цивілізації користуватися заборонено.

На острові Хортиця працює щойно відновлений комплекс «Запорізька Січ». Тут можна пройтися стежкою, якою колись ходив Тарас Шевченко. На Хортиці живуть олені, лисиці, козулі, зайці. Національний заповідник забороняє полювання і не дозволяє смітити та розпалювати багать на своїй території.

Музей козацтва працює на свята. Дирекція заповідника всіляко створює святковий настрій у відвідувачів. А ко-

зацька дерев'яна церква прийме усіх бажаючих на будь-які свята.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Вставте у речення пропущені слова.

1. Білгород-Дністровський має архітектурну _____ світового рівня.
2. Архітектурні пам'ятки вдало _____ з приватними помешканнями.
3. У колонії Шабо досі росте _____ виноград.
4. Кам'янець-Подільськ населяли люди різних культур і _____.
5. Відпочити можна за чашечкою кави у _____.
6. На Хортиці статус національного _____ забороняє полювання.

Завдання 9. Виберіть правильний варіант (користуйтеся текстом).

1. Білгород-Дністровському уже (друге / третє) тисячоліття.
2. (Одесу / Білгород-Дністровський) визнано найстарішим містом світу.
3. У Білгород-Дністровському є (три / численні) культові споруди.
4. Швейцарські (переселенці / туристи) заснували колонію Шабо.
5. На півдні України опанували технології виготовлення (горілки / вина).

6. У Кам'янці-Подільському жителі не зруйнували (мінарет / муедзин).

7. Під час свята Terra Heroica (дозволено / заборонено) користуватися винаходами сучасності.

8. Острів Хортиця – це національний (ботанічний сад / заповідник).

9. На Хортиці є (церква / Кафедральний костюл).

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Скільки років Білгород-Дністровському?

2. Біля якого міста знаходиться місто Білгород-Дністровський?

3. Яка архітектурна пам'ятка є у Білгород-Дністровському?

4. Які місця може відвідати турист у Білгород-Дністровському?

5. Хто утворив колонію Шабо?

6. Чим відома і сьогодні колонія Шабо?

7. Чому Кам'янець-Подільський називають романтичним містом?

8. Як позначилось на місті Кам'янець-Подільський те, що його населяли люди різних культур і релігій?

9. Яка цікавинка міста Кам'янець-Подільського?

10. Яке найвідоміше свято у Кам'янець-Подільському?

11. Чим відомий острів Хортиця?

12. Які тварини живуть на Хортиці?

13. Які визначні місця є на острові Хортиця?

Завдання 11. Прочитайте речення про місто Одесу. Розташуйте їх так, щоб вийшов текст про одне з найстаріших міст у світі.

1. Вулиці Пушкінська і Дерибасівська, райони Молдаванка й Аркадія – це саме та Одеса, яку її мешканці уславили на весь світ.

2. Незабаром Одеса перетворилась на головний порт на Чорному морі.

3. Місто отримало назву Одеса, бо воно походить від давньогрецького поселення Одессоса.

4. В Європі не було міста, що розивалося б так стрімко.

5. Тут особливий дух, мова і спосіб мислення, зрозуміти та оцінити які можна лише самотійно.

6. Одеса – місто, розташоване на березі Чорного моря.

7. Керував забудовою міста І. Дерибас, якому вдячні нащадки встановили пам'ятник, і досі зберігаючи його ім'я у назві головної вулиці.

8. Заради цього варто відвідувати Одесу.

9. На високому береговому пагорбі над морем постає архітектурна візитна картка Одеси – ансамбль споруд Приморського бульвару.

10. В Одесі дозволялися безмитний продаж і зберігання іноземних товарів.

Завдання 12. Напишіть, чому б ви відвідали ці міста.

1. Білгород-Дністровськ.

2. Кам'янець-Подільський.

3. Хортиця.

4. Одеса.

Завдання 13. Підготуйте повідомлення на тему: «Які міста світу варто відвідати туристам?». Використайте у своїх розповідях такі слова і словосполучення:

краєвид, архітектурні споруди, пам'ятки, пам'ятники, свято, будинки, парк, заповідник.

Завдання 14. Напишіть коротку доповідь, в якій розкажіть про місто України, яке Вам найбільше сподобалось. Використайте такі слова і вирази:

місто, історія, архітектура, населення, визначні місця, пам'ятки і пам'ятники.

Завдання 15. Прочитайте текст про Каньйон Смотрича біля міста Кам'янець-Подільського. Що нового ви дізнались про це місто?

УКРАЇНСЬКИЙ КАНЬЙОН

Каньйон Смотрича – це долина річки Смотрич. Склеясті береги зберігають дані про древні геологічні епохи.

Давня легенда оповідає, що давним-давно, коли тільки утворилася земля, вода і сонце, у цих краях жили велетні. Вони часто збиралися разом, аби вполювати мамонта та відсвяткувати. От і витоптали навколо свого столу глибоку долину, по якій тепер тече річка Смотрич. У її берегах є багато печер, які утворились мільйон років тому. Учені знайшли в печерах сліди перебування первісних людей. А ще на островах та півостровах Смотрича розташувалась «Квітка з каменю», як називають місто Кам'янець-Подільський.

Завдання 16. Підготуйте розповідь про місто вашої країни. Порадьте, які місця і визначні пам'ятки варто відвідати у вашому місті.

Завдання 17. Уявіть, що ви на канікулах плануєте відвідати такі міста України, як Львів, Одесу, Сімферополь, Білгород-Дністровський, Харків, Рівне або інші. Знайдіть цікаву інформацію про ці міста, про їх історію, про місця, які ви обов'язково відвідаєте, і розкажіть про свою майбутню мандрівку одногрупникам.

ПАРКИ І ЗАПОВІДНИКИ УКРАЇНИ

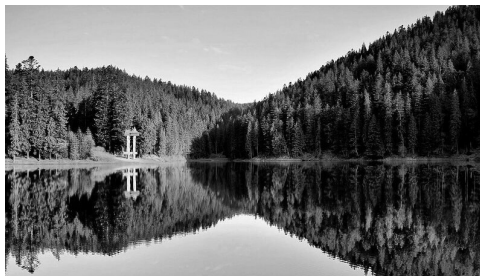
Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Парк</i>	<i>дендропарк</i>	<i>ландшафт</i>
<i>ботанічний сад</i>	<i>дизайн (фітодизайн)</i>	<i>сорт</i>
<i>забруднення</i>	<i>колекція</i>	<i>оранжерея</i>
<i>гідропарк</i>	<i>сад</i>	<i>заповідник</i>

Завдання 2. Складіть антонімічні пари з наведених слів.

в останню чергу	різноманітність
публіцистичний	виникнути
знищення	передусім
одноманітність	прикладний
зникнути	збереження
теоретичний	науковий

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

повоєнний	рослини
унікальний	надбання
різноманітний	колекції
характерний	ландшафт
національний	роки
медичний	середовище
науковий	об'єкт
природний	ботаніка

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

Розташовуватись – розташуватись (де?)

видавати – видати (що?)

відтворювати – відтворити (що?)

проводити – провести (що? де?)

займатися – зайнятися (чим? з ким?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Ботанічний сад було засновано у 1935 році.

2. Але фактично роботи з його створення розпочались у повоєнні роки.

3. Сад розташований на правому березі Дніпра.

4. Колекція рослин саду належить до наукових об'єктів, що є національним надбанням України.

5. Наукові дослідження виконуються за певними напрямками.

6. На території саду представлені рослини з усього світу.

7. В оранжереях є рослини, які вже не зустрічаються у природі.

8. Ботанічний сад – це установа, яка планує і створює нові сади і парки.

9. За масштабами території сад є одним з найбільших у Європі.

С л о в а д л я д о в і д о к: створено, відноситися (до чого?), проводитись, формувати (що?), насправді, наявний, розмір, знаходиться (де?), зникати – зникнути (звідки?).

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Століття, початися, сад, ще, будівництво, на, початок, ботанічний.

2. Мати, колекція, сад, рослина, унікальний.

3. Працювати, понад, у, сад, 300, ботанічний, співробітник.

4. Працівник, збереження, рослина, сад, займатися, різноманітність.

5. Сад, у, екскурсія, національний, ботанічний, проводити.

Завдання 7. Прочитайте текст. Складіть називний план тексту.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БОТАНІЧНИЙ САД ІМЕНІ М. ГРИШКА

Київський національний ботанічний сад ім. М. Гришка є частиною природно-заповідного фонду України.

Будівництво ботанічного саду почалося у 1935 році і тривало до середини минулого сторіччя. Але насправді основні роботи з його створення розпочалися у повоєнні роки під керівництвом академіка М. Гришка.

На сьогодні цей сад є одним із 12 найбільших ботанічних садів світу. Він розташований на площі 130,2 га у Києві на правому березі Дніпра. Сад має унікальні колекції рослин з усіх регіонів світу. Ці колекції мають надзвичайно важливе економічне і наукове значення. Тут є одна з кращих у Європі колекцій орхідей.

У структурі Саду вісім наукових відділів та дві лабораторії. Тут працюють понад 300 співробітників, з яких 70 науковців. Установа видає науковий журнал. З метою підготовки фахівців для університетів, ботанічних садів і дендропарків створено докторантуру та аспірантуру.

Наукові дослідження в установі здійснюються за різними напрямками: акліматизація рослин, збереження та збільшення різноманітності рослин, використання лікарських рослин у медицині, аналіз забруднення навколишнього природного середовища.

Цей прекрасний ботанічний сад поділений на 8 територій-комплексів: «Крим», «Середня Азія», «Ліси рівнинної частини України», «Алтай і Західний Сибір», «Українські

Карпати», «Степи України», «Кавказ» та «Далекий Схід». Ці комплекси відтворюють характерну рослинність і ландшафт цих регіонів. В оранжереях є рослини, які вже не зустрічаються у дикій природі. Особливої уваги заслуговує колекція бузку.

Національний ботанічний сад проводить екскурсії по своїй території, виставки квітів, також продає насіння, рослини, надає допомогу в озелененні і ландшафтному дизайні. Займається проектуванням і створенням нових ботанічних садів та парків. На території ботанічного саду знаходиться Свято-Троїцький монастир.

За різноманітністю колекцій живих рослин, масштабами території та рівнем наукових досліджень, сад займає одне з провідних місць серед найбільших ботанічних садів Європи.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Вставте у речення пропущені слова. Користуйтесь текстом.

1. Національний ботанічний сад ім. М. Гришка – один із 12 найбільших ботанічних садів _____.

2. Сад має _____ колекції рослин.

3. Рослини з усього світу мають _____ і _____ значення.

4. У структурі Саду вісім наукових _____ та дві _____.

5. Для підготовки _____ створено докторантуру й аспірантуру.

6. Напрями наукових досліджень – це збереження і _____ рослин.

7. Ботанічний сад _____ на вісім комплексів.

8. Особливої уваги заслуговують колекції _____ і магнолії.

Завдання 9. Виберіть правильний варіант (користуйтеся текстом).

1. (Уманський / Київський) національний ботанічний сад імені М. Гришка заснований у ХХ столітті.

2. Ботанічний сад імені М. Гришка – один із 12 (найкращих / найбільших) садів світу.

3. У саду представлена одна з кращих в (Європі / Україні) колекцій орхідей.

4. Для підготовки наукових (кадрів / теорій) створено аспірантуру і докторантуру.

5. Працівники саду займаються (сортуванням / акліматизацією) рослин.

6. Колекції рослин мають (наукову / фінансову) цінність.

7. Особливої уваги (заслуговують / вимагають) колекції бузку.

Завдання 10. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. Основні роботи зі створення саду ...

2. Рослини з усіх регіонів світу мають важливе ...

3. Наукові дослідження здійснюються за ...

4. Комплекси саду відтворюють ...

5. В оранжереях є рослини, які вже не ...

6. Крім того, у саду реалізують ...

7. За різноманітністю колекцій живих ...

Завдання 11. Запитайте у однокласників, чому вони хотіли б відвідати ботанічний сад імені М. Гришка, що б вони хотіли там побачити. А можливо, комусь не подобається ходити до ботанічного саду чи парку, поясніть чому. У своїх діалогах використайте наведені слова:

ботанічний сад, розташування, рослинність, ландшафт, види і сорти рослин, екологія, збереження, озеленення.

Завдання 12. Підготуйтеся до обговорення. Розкажіть, що ви дізналися про:

- 1) заснування ботанічного саду;
- 2) унікальні колекції саду;
- 3) структуру установи;
- 4) наукові дослідження та їх напрями;
- 5) комплекси саду;
- 6) основні заняття працівників установи.

Завдання 13. Запитайте у однокласників, чи вони нещодавно відвідували ботанічний сад, парк чи дендропарк. Розкажіть, де ви були, що ви там бачили, що сподобалось, а що зовсім не сподобалось.

Завдання 14. Прочитайте текст про ще один ботанічний сад у Києві. Скажіть, чим він відрізняється від ботанічного саду імені М. Гришка.

БОТАНІЧНИЙ САД ІМЕНІ О. ФОМІНА

Ботанічний сад імені академіка О. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка розта-

шований в історичному центрі міста Києва поблизу червоного корпусу Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сад займає площу понад 22 га.

Першочергові завдання саду – збирання колекцій рослин, вивчення їх та збереження найцінніших з них, а особливо – рідкісних видів рослин.

Ботанічний сад проводить велику просвітницьку роботу серед населення. Щорічно тут проводять навчальні екскурсії та практичні заняття для учнів технікумів, ліцеїв, училищ та школярів. Треба відзначити, що Ботанічний сад Київського університету має дуже різноманітний рельєф. Це значно розширює можливості щодо вирощення нових видів рослин. На території саду представлено різноманітні рослини.

За час свого існування Ботанічний сад імені академіка О. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка став унікальним екологічним комплексом, а разом з тим – улюбленим місцем відпочинку киян та гостей міста.

Завдання 15. Дайте відповіді на питання.

1. Де знаходиться ботанічний сад імені О. Фоміна?
2. Які головні завдання робітників саду?
3. Який рельєф у саду? Що з цим пов'язане?
4. Чим на сьогодні є сад імені О. Фоміна?

Завдання 16. Порівняйте обидва сади (завдання 7 і 14) і напишіть, що в них спільного чи відмінного.

Ботанічний сад імені М. Гришка	Ботанічний сад імені О. Фоміна
1. Площа саду більш як 130 га.	1. Площа саду понад 22 га.
2. Місце знаходження ...	2. ...
3. Напрями досліджень ...	3. ...
4. ...	4. ...
5. ...	5. ...

Завдання 17. Розкажіть про будь-який ботанічний сад або парк своєї країни. Використайте наведені слова і вирази:

заснування, площа та ландшафт, види і сорти рослин, збереження й акліматизація рослин, природні комплекси, наукові здобутки робітників саду.

Завдання 18. Розкажіть, як ви розумієте різницю між парком, садом, ботанічний садом, заповідником, гідро-парком і дендропарком? Наведіть приклади. Які місця створені для відпочинку, а які для вивчення та збереження рослин чи тварин?

Завдання 19. Прочитайте текст про Національний дендропарк «Софіївка». Складіть тезисний план тексту.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДЕНДРОПАРК «СОФІЇВКА»

Уманський національний дендропарк «Софіївка» є найкращим серед світових зразків садово-паркової архітектури. Розміщений він у місті Умані Черкаської області.

«Софіївка» – це дендропарк, який знаходиться на річці Кам'янці. Тут є різні гідроспороди – водоспади, фонтани, каскади, ставки, підземна річка. У парку є численні твори паркової архітектури і скульптури на античні сюжети.

Парк створений у 1796 – 1802 роках за задумом графа Станіслава Потоцького. Автор і керівник робіт – талановитий інженер Людвіг Метцель. Також активну участь в роботах приймав садівник-кріпак Заремба. При створенні основних ділянок парку широко використовувалися ясен, липа, клен, тополя, верба, гіркокаштан звичайний, берест, сосна та ялина.

Надзвичайне відчуття свята оволодіває тими, хто відвідує парк. Мальовничі пейзажі, водоспади, гроти (печери) і скульптури ведуть нас у світ античних легенд.

Наче храм Природи відкривається у парку павільйон Флори. За ним – Іонічне море (Нижній пруд). Серед моря знаходиться величезний фонтан у вигляді окаменілої Змії, що піднімає струмінь води на 20 метрів угору.

Завдання 20. Виберіть правильний варіант.

1. «Софіївка» є (європейським / світовим) зразком садово-паркової архітектури.

2. «Софіївка» – це ландшафтно-архітектурний (парк / дендропарк).
3. Парк знаходиться на (річці / озері) Кам'янка.
4. У парку є численні гідроспоруди – фонтани, (каскади / кар'єри).
5. Парк створений за задумом (Станіслава / Софії).
6. Споруди парку ведуть нас у (античний / фантастичний) світ.
7. Наче храм природи відкривається у парку (павільйон / фонтан) Флори.

Завдання 21. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Зразком чого є «Софіївка»?
2. Де знаходиться парк?
3. На якій річці знаходиться парк?
4. Які елементи садово-паркової архітектури поєднані у «Софіївці»?
5. Коли був створений парк?
6. Хто керував створенням парку?
7. Які дерева використовувались при створенні парку?
8. Які античні сюжети можна зустріти у парку?

Завдання 22. Утворіть з наведених слів речення і запишіть їх.

1. Умань, знаходиться, дендропарк, у, місто, «Софіївка».
2. Парк, знаходиться, річка, Кам'янка, на.
3. Роль, парк, великий, майстри, в, оздоблення, талановиті, відіграти.

4. 500 різновидів, у, дендропарк, рослина, різний, вирощувати, за, форма, і, сорт.

5. Молодий, парк, романтичний, Софія, окутаний, створення, про, легенда.

6. Справжній, свято, тими, хто, парк, оволодівати, відвідувати, відчуття.

Завдання 23. Напишіть лист Вашому товаришеві про те, як ви відвідали будь-який парк, ботанічний сад чи дендропарк України.

ЕКОЛОГІЯ УКРАЇНИ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Екологія</i>	<i>конвенція</i>	<i>парниковий газ</i>
<i>зусилля</i>	<i>конференція</i>	<i>стихийне лихо</i>
<i>домовленість</i>	<i>протокол</i>	<i>метеорологічна станція</i>
<i>техногенний</i>		

Завдання 2. Зверніть увагу на конструкції. Запам'ятайте вживання прийменників у цих конструкціях.

Відповідно (до чого?), згідно (з чим?)

1. На конференції згідно з регламентом усі учасники мали зареєструватися.
2. Делегації з різних країн відповідно до запрошення вчасно прибули на конференцію.

Завдання 3. Напишіть по два речення з конструкціями із завдання 2.

Завдання 4. Зверніть увагу на вживання словосполучень в українській мові.

Підписувати – підписати угоду (про що? з ким?),
укладати – укласти договір (про що? з ким?)

1. Учасники конференції планували підписати угоду про зменшення викидів парникових газів.

2. Нарешті 30 країн світу уклали договір про покращення екології у світі.

Завдання 5. Напишіть по два речення на кожне словосполучення із **завдання 4**.

Завдання 6. Утворіть словосполучення з поданих слів.

обов'язковий	організації
світовий	економіка
розвинений	прогнози
громадський	лідери
добровільний	країна
зелений	угода
науковий	зобов'язання
глобальний	фонд
кліматичний	потепління
метеорологічний	станція

Завдання 7. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Сьогодні у подоланні кліматичних змін світ керується Конвенцією ООН.

2. Різні слова лунали на конференції в Копенгагені.

3. Кожний виступ був присвячений покращенню світової екології.

4. Передбачено фінансування адаптації бідних країн до зміни клімату.

5. Деякі країни виступили проти угоди у Копенгагені.

6. Країни мають визначити об'єм запланованого зменшення викидів.

7. За оцінками вчених, зменшення викидів на 10–20 % буде недостатнім.

8. Національне агентство пояснює позицію України потребою збільшення промислового потенціалу.

9. Наступна зустріч запланована на березень 2010 року.

10. Наступні перемовини відбудуться у Мехіко.

Слова для довідок: з'їзд, незалежний, негативно, малий, проходити, обговорення, країни, розмір, поліпшення, роз'яснювати.

Завдання 8. Прочитайте текст. Складіть називний план тексту.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СВІТУ Й УКРАЇНИ

Сьогодні природа потребує захисту з боку суспільства. Наука шукає шляхи вирішення техногенної про-

блеми. Від розв'язання цієї проблеми залежить наше майбутнє.

Світові лідери, науковці й громадські організації готувалися до конференції у Копенгагені 17 років. Вона відбулась у грудні 2009 року. На ній усі країни світу мали підписати обов'язкову для виконання угоду з метою покращення екології Землі.

Світ керується сьогодні у подоланні кліматичних змін Рамковою конвенцією ООН зі зміни клімату (яка була прийнята ще 1992 року) та Кіотським протоколом до неї. Відповідно до протоколу розвинені країни намагаються зменшити викиди парникових газів.

Слова про «чесну та обов'язкову до виконання угоду» лунали на конференції у Копенгагені у кожному виступі. Делегації США, Китаю, Індії, Бразилії, ПАР та інших країн розробили і підписали документ в останні години роботи конференції. «Копенгагенський договір» передбачає затримку глобального потепління на межі двох градусів Цельсія за рахунок зменшення викидів. Також передбачено фінансування адаптації бідних країн до зміни клімату за рахунок відрахувань із кліматичного фонду. Однак Судан, Куба, Венесуела, Болівія та Нікарагуа виступили категорично проти цієї угоди. Вони вважають, що ця угода не враховує їхніх інтересів. Згідно з Копенгагенською домовленістю країни повинні визначити обсяг запланованого зменшення викидів, якого вони хочуть досягти до 2020-го року. У Копенгагені ЄС вагався між скороченнями на 20% чи 30%, США ж презентували скромні 4%, Росія в останній момент збільшила свої плани з 15% до 25%. Україна запропонувала зменшити свої викиди парникових газів на

20% порівняно з 1990-им роком. Так, країни запланували зменшити викиди парникових газів на 10 – 15%. За оцінками вчених, цього недостатньо для утримання потепління навіть на рівні 2 градусів.

Представник Ліберії Кумех Ассамом сказав, що їх країна вже зараз страждає від наслідків змін клімату. Вони не відповідають за викиди парникових газів, але засуха і підвищення рівня моря загрожують саме їхнім людям. Вони не мають навіть метеорологічних станцій, щоб прогнозувати, які стихійні лиха їх очікують. Тому Ліберія вимагає від багатих країн сплати кліматичного боргу.

Наступна зустріч для обговорення зменшення викидів та інших технічних деталей була запланована на 2011 рік у Південній Африці.

Післятекстові завдання

Завдання 9. Вставте у речення пропущені слова. Користуйтеся текстом.

1. Науковці, світові лідери та деякі організації _____ до конференції у Копенгагені 17 років.
2. На конференції мали _____ угоду про збереження клімату на землі.
3. Рамкова _____ ООН була прийнята у 1992 році.
4. Україна запропонувала зменшити викиди _____ на 20%.
5. Такі країни, як Судан, Куба, Венесуела, виступили категорично _____ даної угоди.
6. Учені намагаються утримати _____ на рівні 2 градусів Цельсія.

Завдання 10. Визначте, які твердження правдиві, а які ні.

1. Науковці 15 років готувалися до конференції у Копенгагені.

2. Після проведення конференції зацікавлення змінами клімату надзвичайно зросло.

3. Кіотський протокол є основним документом, згідно якого країни мають утримувати зменшення викидів парникових газів.

4. Угода передбачає затримку глобального потепління на межі 4 градусів Цельсія.

5. Країни запланували збільшити викиди газів на 10 – 15%.

6. Жодна країна ще не страждає від глобального потепління.

7. В Україні викидів парникових газів немає.

Завдання 11. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. У грудні 2009 року...

2. Угоду підписали, щоб спільними зусиллями ...

3. Відповідно до Кіотського протоколу ...

4. Документ розробили і підписали ...

5. Передбачено фінансування адаптації бідних країн ...

6. Однак деякі країни виступили категорично проти ...

7. У цілому розвинені країни запланували ...

Завдання 12. Підготуйтеся до обговорення згідно з питальним планом.

ПЛАН

1. Чи цікавились ви коли-небудь екологічними проблемами?
2. Як учені характеризують нинішню екологічну ситуацію у світі?
3. Що таке парникові гази?
4. Який рівень промисловості у вашій країні? Як він впливає на екологію країни?
5. Що ви знаєте про глобальне потепління?
6. Як впливає глобальне потепління на клімат вашої країни?
7. Які наслідки є або будуть від забруднення довкілля?
8. Які найбільші екологічні катастрофи світу ви знаєте? А України? А вашої країни?

Завдання 13. Напишіть план покращення екології світу. Що повинна зробити для цього кожна людина, організація, держава? Використайте у своєму плані слова і словосполучення:

особистість, дерево, повітря, земля, вода, забруднення, покращення, чистий, парниковий газ, викиди, глобальне потепління, засуха, повінь.

Завдання 14. Прочитайте текст. Що нового ви дізнались з цього тексту про Україну?

ЗОНИ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Україна здобула статус незалежної держави і вступила в новий історичний період свого розвитку. За природними умовами вона є однією з багатих країн світу. Близько 95% її території – рівнинна частина, а 5% – це гори Карпат та Криму. Ліси займають 19% її території.

Разом з тим Україна є однією з найбільш сприятливих у екологічному відношенні країн Європи. Чого варта лише одна Чорнобильська атомна електростанція! Це – результат непродуманої діяльності керівників колишнього СРСР. У той час економіка України формувалась без урахування об'єктивних потреб та інтересів її народу. Унаслідок цього її економіка перенасичена хімічними, металургійними та гірничорудними виробництвами із застарілими технологіями. Це формує значний негативний вплив на навколишнє середовище.

На території України розвідано близько восьми тисяч родовищ і майже 90 видів корисних копалин. Виникли великі центри промисловості. Це насамперед Донбас і Придніпров'я – найбільш забруднені регіони в Європі. У даному регіоні, а він займає 18% території України, виробляється 40% загального обсягу промислової продукції.

Завдання 15. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Залучення у виробництво нових досягнень науки і техніки змінюють життя суспільства.

2. Науково-технічна революція посилила негативний вплив на природу.

3. Збільшення виробництва негативно впливає на природу й екологію.

4. Негативна риса потужного виробництва – це зменшення озонового шару землі.

5. Сучасна екологічна ситуація склалась стихійно у ході діяльності людей.

6. Людство впливає на природу у планетарному обсязі.

7. Можна, змінюючи застарілу техніку, помітно зменшити негативний вплив на природу.

8. Економіка України перенасичена шкідливими впливами на навколишнє середовище.

С л о в а д л я д о в і д о к: шкідливий, зникнення, зростання, хімічний, істотно, введення, розмір, виникати – виникнути (де?).

Завдання 16. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. На що впливають удосконалення технологій і зростання виробництва?

2. До чого може привести активна людська діяльність?

3. Як впливає науково-технічна революція на людину і на природу?

4. Як визначають природні умови України?

5. Україна є сприятливою чи ні в екологічному відношенні?

6. Як влада колишнього СРСР дбала про екологію в Україні?

7. Яке географічне положення має Україна?

Завдання 17. Уявіть, що ви працюєте журналістом на телебаченні. Вам дали завдання зробити ролик про негативний вплив сучасного виробництва на світову екологію. Про що б ви розповідали? Які б країни ви розглянули? Чи є на сьогодні якийсь вихід з даної ситуації?

Завдання 18. Напишіть доповідь про те, які екологічні проблеми є у вашій країні, як сучасна влада намагається їх вирішити, що роблять звичайні люди для покращення природного середовища.

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Анатомія</i>	<i>показник</i>	<i>соціум</i>
<i>глобальний</i>	<i>феномен</i>	<i>споживання</i>
<i>еволюція</i>	<i>статистика</i>	<i>хвороба</i>
<i>біологічний вид</i>	<i>захворюваність</i>	
<i>тотожний</i>	<i>подряпина</i>	<i>смертність</i>
<i>спадковість</i>	<i>чинник</i>	<i>генетична спадщина</i>
<i>міжетнічний</i>	<i>прибуток</i>	
<i>пасерований</i>	<i>пухлина</i>	

впливати – вплинути (на що? чим?)

затягуватися – затягнутися (подряпини затягнулися)

інтегрувати – зінтегрувати (що?)

обумовлювати – обумовити (що? чим?)

гальмувати – загальмувати (що?)

Завдання 2. Складіть антонімічні пари.

перший	суб'єктивний
виникати	відсутність
об'єктивний	останній
народжуваність	психічний
наявність	зникати
фізичний	незахищеність
праця	смертність
безпека	відпочинок

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

біологічний	культура
духовний	явище
медичний	значення
життєвий	вид
індивідуальний	статистика
глобальний	здоров'я
динамічний	ситуація
фізичний	реакція

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

Набувати – набути (чого?)

формувати – сформувати (що?)

охоплювати – охопити (кого? що?)

складатися – скластися (з чого?)

залежати (від кого? від чого?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтесь словами для довідок.

1. Лідери світової науки зарахували проблему здоров'я до числа глобальних проблем.

2. Біологічний вид вимре, якщо зміняться умови існування.

3. Умови існування людства до початку ХХ століття формувала природа.

4. За даними медичної статистики спостерігається підвищення показників захворюваності.

5. Погляд на здоров'я як на феномен інтегрує чотири його складові.

6. До сфери психічного здоров'я відносять індивідуальні особливості людини.

7. Духовне здоров'я залежить від духовного світу людини.

8. Соціальне здоров'я людини пов'язане із структурними одиницями соціуму.

9. Найважливіша сфера здорового образу життя – це харчування.

Слова для довідок: зникати – зникнути, збільшення, суспільство, кількість, об'єднувати – об'єднати (що? з чим?), створювати – створити (що?), особа, вживання їжі, зараховувати – зарахувати (що? до чого?).

Завдання 6. Прочитайте текст. Складіть називний план тексту.

ЗДОРОВ'Я – ВІДСУТНІСТЬ ХВОРОБ

Проблема здоров'я сьогодні набула глобальних розмірів. Природа формувала умови існування людства до ХХ століття. А тепер усе змінилося. Людина охопила своєю діяльністю майже всю планету. Ця діяльність змінила життя людей. Медична статистика свідчить про підвищення захворюваності і смертності у другій половині ХХ століття.

Медицина визначає здоров'я людини як відсутність хвороб. Сучасні вчені розглядають здоров'я як комплексну проблему. Тобто здоров'я визначається як філософська, соціальна, економічна, біологічна та медична категорії. Система охорони здоров'я визначає лише 10% всього комплексу впливів. Решта 90% ділиться на екологію (близько 20%), спадковість (близько 20%) і найбільше – на умови і спосіб життя (близько 50%).

Світова наука поділяє здоров'я на чотири складові: фізичну, психічну (розумову), соціальну (суспільну) і духовну. Ці елементи залежать один від одного. Вони визначають стан здоров'я людини.

До сфери фізичного здоров'я входять такі чинники, як індивідуальні особливості анатомічної будови тіла, генетична спадщина, рівень фізичного розвитку органів і систем організму.

До сфери психічного здоров'я відносять індивідуальні особливості психічних процесів і властивостей людини (наприклад, збудженість, емоційність, чутливість). Пси-

хічне життя індивіда складається з інтересів, установок, цілей, почуттів тощо.

Духовне здоров'я залежить від духовного світу особистості, зокрема складових духовної культури людства – освіти, науки, мистецтва, релігії, моралі та етики.

Соціальне здоров'я пов'язане з економічними чинниками, стосунками індивіда із сім'єю, організаціями, працею, відпочинком, побутом, соціальним захистом, охороною здоров'я, безпекою існування тощо. Впливають міжетнічні стосунки, різниця у прибутках різних людей, рівень техніки і технологій, їх суперечливий вплив на здоров'я взагалі.

Важливими для здоров'я людини є такі елементи:

- харчування (споживання якісної питної води, необхідної кількості вітамінів, корисних продуктів);
- побут (якість житла, умови відпочинку, рівень психічної і фізичної безпеки);
- умови праці (безпека не тільки у фізичному, а й психічному аспекті, наявність стимулів і умов професійного розвитку);
- рухова активність (фізична культура і спорт, оздоровлення, відновлення сил після фізичних і психічних навантажень).

Післятекстові завдання

Завдання 7. Вставте у речення пропущені слова. Користуйтеся словами для довідок.

1. Кожен біологічний вид був пристосований до існування тисячоліттями у ході _____ .

2. Організм людини _____ саме до умов існування, створених природою.

3. Учені пов'язують підвищення показників захворюваності і смертності з _____ на природу.

4. Чотири складові здоров'я невід'ємні одна від одної, вони тісно _____ .

5. Психічне _____ індивіда складається з потреб, інтересів і мотивів.

6. Стан духовного здоров'я людини, її свідомість обумовлюють _____ та _____ .

7. _____ стосунки впливають на соціальне здоров'я.

8. Рухова _____ надзвичайно важлива для здорового образу життя.

Слова для довідок: еволюція, пов'язаний, мораль, пристосовуватися – пристосуватися (до чого?), вплив, освіта, активність, здоров'я, діловий.

Завдання 8. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. Здоров'я визначається як ...

2. Світова наука розробила погляд на здоров'я як ...

3. До сфери фізичного здоров'я включають ...

4. Соціальне здоров'я пов'язане з ...

5. До сфери психічного здоров'я ...

6. Духовне здоров'я залежить від ...

7. Складові здорового способу життя ...

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Які зміни у кінці ХХ століття набули катастрофічного характеру?

2. Як медицина визначає поняття здоров'я?
3. Як сьогодні розглядають поняття здоров'я?
4. Які складові здоров'я визначають науковці?
5. Які саме чинники входять до сфери фізичного здоров'я?
6. Чи правда, що особливості людини часто обумовлюють індивідуальні реакції на стрес?
7. Які чинники визначають духовне здоров'я людини?
8. Що впливає на соціальне здоров'я особистості?
9. Які складові надзвичайно важливі для здорового образу життя?

Завдання 10. Прочитайте текст про вплив морської води на організм людини. Чи знали ви, що відпочинок на морі – це ще й лікування?

ОЗДОРОВЛЮВАЛЬНИЙ ВІДПОЧИНОК НА МОРІ

Море – це не лише чудовий відпочинок, це ще й ліки. Склад морської води майже тотожний складу людської крові. Купаючись у морі, ми відновлюємо своє здоров'я.

Морська вода позитивно впливає на людину, вона зміцнює імунітет, кістки, тиск та заспокоює нервову систему. Відбувається загальне очищення організму. Найбільш цілющі моря – це Чорне, Середземне і Мертве.

Під час купання у морі швидко затягуються незначні подряпини, поліпшується стан шкіри.

Морська вода і повітря – найліпші засоби для відновлення голосових зв'язок та лікування захворювань горла.

Особливо корисні морські купання при схильності до застудних захворювань. Так, тривале перебування на морі знімає напруження, нормалізує сон і загальний стан здоров'я людини.

Отже, це не тільки відпочинок для тіла та душі, це чудовий засіб зміцнити організм і отримати приємні враження.

Завдання 11. Дайте правильні відповіді на запитання.

1. Чи правда, що на морі люди не тільки відпочивають, але й лікуються?
2. На які людські органи впливають мінеральні речовини?
3. Як впливає море на шкіру людей?
4. Які ви знаєте моря? Які з них найбільш цілющі?
5. Чи багато хвороб можна вилікувати за допомогою морської води?
6. Чим корисний людині відпочинок на морі?

Завдання 12. Прочитайте текст про вплив харчування на здоров'я людини. Чи дотримувались ви наведених правил харчування?

ЇЖА – ЦЕ ЛІКИ

Доросла людина за добу має випивати не менш як 1,5 – 2 л рідини (води, соків, фруктів). А якщо робота людини пов'язана з фізичним навантаженням, – то не менш як 3 – 4 л. Воду необхідно пити протягом дня, а перед сном – обов'язково.

Здорова їжа має бути наполовину із сирих або трохи пасерованих овочів та фруктів. Актуально обмежити вживання червоних сортів м'яса. Часник, цибуля, буряк, брюссельська капуста, полуниця, малина, всі цитрусові, квасоля, томат гальмують старіння організму і виникнення злоякісних пухлин.

Вживання їжі має бути контрольованим, особливо з віком. Кисломолочні продукти корисні у будь-якому віці. Необхідно, щоб їжа була ліками.

Завдання 13. Чи погоджуєтесь ви з наступними твердженнями?

1. Рідина дуже важлива для людського організму, бо на 70% наше тіло складається з рідини.
2. За добу будь-яка людина має вживати до 8 л води.
3. Перед сном вживати воду категорично заборонено.
4. Здорова їжа – це та, що нам хочеться, а не овочі і фрукти.
5. Копчене червоне м'ясо сприяє виникненню злоякісних пухлин у людини.
6. Немає фруктів чи овочів, які можуть протидіяти виникненню пухлин.
7. Вживання будь-якої їжі з віком має контролюватися.

Завдання 14. Підготуйтеся до обговорення.

1. Як ви розумієте вираз «здоровий спосіб життя»?
2. Які елементи визначають здоров'я і в якому співвідношенні?
3. Здоров'я людини має чотири складові, які саме?

4. Що важливе для підтримання фізичного здоров'я?
5. Які складові визначають психічне здоров'я людини?
6. З чим пов'язане духовне і соціальне здоров'я людини?
7. Що необхідно робити, щоб бути здоровим?
8. Як ви ставитесь до літнього відпочинку на узбережжі моря?
9. Чим саме вас ваблять південні береги?
10. Яку користь дає нам морська вода?
11. Який лікувальний чи заспокійливий ефект має відпочинок на морі?
12. Як впливає їжа на здоров'я людини?
13. Яку їжу можна або неварто вживати людині?

Завдання 15. Заповніть таблицю. Напишіть, що впливає на ваше здоров'я позитивно, а що негативно.

	Позитивний вплив		Негативний вплив
1.	Фізична активність.	1.	Постійне сидіння перед комп'ютером.
2.	Свіже повітря.	2.	Загазоване міське повітря.
3.	...	3.	...

Завдання 16. Заповніть таблицю. Наведіть назви продуктів, які корисні і шкідливі для організму людини.

	Корисні продукти		Шкідливі продукти
1.	свіжі фрукти	1.	невідомі гриби
2.	...	2.	...

Завдання 17. Розкажіть, як ви піклуєтесь про своє здоров'я? Користуйтеся планом.

ПЛАН

1. Розпорядок дня.
2. Фізична активність (прогулянки на повітрі).
3. Кількість і якість питної води.
4. Харчування.
5. Дієти.
6. Подорожі.

Завдання 18. Уявіть, що вас запросили виступити перед школярами (8 – 9 років) і розповісти про здоровий спосіб життя. Що б ви їм розповіли? Напишіть план своєї промови.

ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКОЇ СІМ'Ї

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Господарство</i>	<i>потомство</i>	<i>шлюб</i>
<i>демографія</i>	<i>самотній</i>	<i>руйнація</i>
<i>орієнтація</i>	<i>турбота</i>	<i>безліч</i>
<i>вдівець</i>	<i>вдова</i>	<i>шлюбність</i>
<i>малодітний</i>	<i>розлучення</i>	<i>кровнородинні зв'язки</i>
<i>взаємовідповідальність</i>	<i>взаємодопомога</i>	

пiклуватися – поiклуватися (про кого? про що?)
видозмiнюватися – видозмiнитися

Завдання 2. Складіть антонімічні пари.

будівництво	руйнація
невдалий	розлучення
розквіт	збережено
поверхневий	криза
знищено	щасливий
шлюб	спільний
власний, свій	глибокий
окремо	разом

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

сімейний	родина
щасливий	вік
самотній	люди
однозначний	особи
дітородний	держави
малодітний	пара
розвинений	інформація
сімейний	сім'я
шлюбний	союз
житловий	питання

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

Пророкувати – спророкувати (що? кому?)

переживати – пережити (кого? що?)

одружуватися – одружитися (з ким?)

народжувати – народити (кого?)

долати – здолати (кого? що?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Ще на початку XIX ст. інституту сім'ї пророкували руйнацію.

2. Люди сімейні спілкуються у колі собі подібних.

3. Якщо звернутися до статистики, точну інформацію важко отримати.

4. Українська компанія провела опитування людей віком до 65 років.

5. У нашій країні переважно самотніми є люди похилого віку.

6. В Україні сім'я не відмирає, вона набуває іншого вигляду.

7. У розвинених державах багато людей до 40 років ще самотні.

8. Більшість українців налаштовані на шлюб з раннього віку.

9. Родин, в яких живуть кілька сімейних пар, мало.

10. Люди багато часу проводять на роботі, де взаємини мають офіційний характер.

Слова для довідок: дані, особи, самотній, перебувати (де? з ким?), видозмінюватися, молодий, шлюбний, шлюб, пенсійний, діловий.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Україна, багато, в, людина, бути, самотній.

2. Наша, бути, рівень, у, високий, країна, розлучення.

3. У, людина, сім'я, чотири, життя, виконувати, функція.

4. Повинні, а, працювати, людина, й, відпочивати, не, тільки.

5. Це, завдання, кожний, народження, родина, важливий, дитина, для.

Завдання 7. Прочитайте текст. Складіть питальний план тексту.

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА РОДИНА

Ще на початку ХХ століття шлюбу пророкували руйнацію, але родина продовжує існувати. Добре, коли є про кого піклуватися і коли піклуються про тебе.

Якщо опитати людей, можна зробити цікавий висновок. Люди сімейні, як правило, спілкуються з сімейними. Якщо людина щаслива у сім'ї – навколо неї багато щасливих родин. А самотні люди стверджують, що шлюб в Україні переживає глибоку кризу. В їхньому оточенні багато самотніх. За даними статистики в Україні 63% населення одружених, а 37% – неодружених, незаміжніх, вдівців та вдів.

В Україні збережено сімейний спосіб життя. Люди живуть парами. Жінка може мати одного чоловіка, а чоловік одну дружину. Більшість українців вважають сім'ю дуже важливою для свого життя. Але в Україні сім'я видозмінюється: стає малодітною.

В Україні є високий рівень шлюбності. У розвинених державах багато людей до 40 років ще не одружені. Інша справа – українці: більшість із них планують одружитися з 17 – 18 років. Але такі сімейні союзи часто виявляються неміцними. Якщо серед європейських країн найвищий рівень розлучень – у Росії, то на другому місці – Україна й Білорусь.

В Україні поширені неповні родини (20%). Жінка, яка живе з дитиною, – це також сім'я. Збільшення кількості неповних сімей – це загальносвітовий процес.

Сім'я виконує у житті людини чотири важливі функції. По-перше, це народження дітей – важливе завдання як для кожної людини, так і для держави загалом. Майбутнє потомство має бути повноцінним, фізично й морально здоровим. Друга функція – виховна. У сім'ї відбувається формування міжособистісних стосунків. Діти вивчають від своїх батьків усі звички і традиції своєї родини і свого народу.

Третє завдання сім'ї – відпочинок. Сьогодні люди дуже багато часу проводять на роботі. Там стосунки часто мають лише діловий характер. А сім'я – це середовище, де люди об'єднані спільними інтересами, глибокими почуттями. Четверта функція сім'ї – господарська. Кожна окрема родина – це маленьке господарство. А враховуючи економічні проблеми у нашій країні, труднощі краще долати разом.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Вставте у речення пропущені слова. Користуйтесь текстом.

1. Якщо опитати людей, то можна зробити цікавий _____.
2. Самотні люди _____, що в Україні шлюб переживає глибоку кризу.
3. В Україні одружених, _____ 63% населення.
4. В Україні сучасна сім'я стає _____.
5. Щоправда, сімейні союзи часто _____ німцями.
6. В Україні 20% становлять _____ родини.

7. Сім'я – це середовище, в якому люди об'єднані спільним _____.

8. Сім'я – це оптимальна модель, з якою пов'язаний _____ суспільства.

Завдання 9. Поставте речення у логічній послідовності відповідно до тексту.

1. Сім'я заснована на шлюбі або кровнородинних зв'язках.

2. Члени сім'ї зв'язані спільністю побуту, взаємною моральною відповідальністю й взаємодопомогою.

3. Форма й функції сім'ї змінюються з історичним розвитком людства.

4. Сім'я – група людей, що складається з чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, які живуть разом.

Завдання 10. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. За даними відомої української компанії в Україні одружених ...

2. Жінка, яка живе з дитиною, ...

3. В Україні 20% українських родин є ...

4. Українці налаштовані на шлюб ...

5. Перша функція сім'ї – це ...

6. Друга функція сім'ї – це ...

7. Третя функція сім'ї – ...

8. Четверта функція сім'ї – ...

9. Сім'я – це середовище, ...

Завдання 11. Підготуйтеся до обговорення.

1. Як на Вашу думку, чому виникають неповні сім'ї?
2. Чому важливе народження дітей для держави?
3. Як ви собі уявляєте господарську функцію?
4. Чому для сім'ї важливий відпочинок і як він впливає на стосунки?
5. У вашій майбутній родині працюватимуть обоє, і чоловік, і жінка?
6. Як ви уявляєте свою майбутню родину?
7. Скільки дітей ви плануєте мати?
8. Хто у вашій родині буде займатись вихованням дітей?
9. Скільки дружин (чоловіків) ви плануєте мати?
10. Яким чином ви будете підтримувати родинні стосунки?

Завдання 12. Виберіть одну з наведених ситуацій і утворіть діалоги зі своїми одногрупниками.

1. Ви – щаслива родина й у шлюбі прожили 5 років.
2. Ви завзятий холостяк і ніколи не одружитесь.
3. Ви розлучена, але у вас росте чудовий син.
4. Ви тільки зустрічаєтесь з дівчиною. Як ви уявляєте свою майбутню родину?

Завдання 13. Напишіть лист Вашому товаришеві, в якому опишіть як ви уявляєте вашу майбутню родину. Якою вона буде? Хто у родині буде головним? Скільки дітей у вас буде? Хто з вас працюватиме? А де ви будете відпочивати?

ХАРАКТЕР УКРАЇНЦІВ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Риса (характеру)</i>	<i>чумацька валка</i>	<i>самозаглиблення</i>
<i>настрій</i>	<i>шанування</i>	<i>братерство</i>
<i>власність</i>	<i>громада</i>	<i>дефіцит</i>

білити – побілити (хату)
скріплювати – скріпити (що? де?)
зазіхати – зазіхнути (на що?)

Завдання 2. Утворіть іменники від прикметників за допомогою суфікса *-ість*.

Індивідуальний –
 емоційний –
 мрійливий –
 відсутній –
 терпимий –
 охайний –
 акуратний –
 гостинний –
 життєрадісний –

Завдання 3. Складіть антонімічні пари.

відмінний	стриманість
емоційність	балакучий
відсутність	бруд
мовчазний	спільний
поспішно	ззовні
чистота	наявність
усередині	повільно

Завдання 4. Утворіть словосполучення з поданих слів.

скелястий	терпимість
український	гори
національний	філософ
європейський	суспільство
мандрівний	господарство
весільний	народ
селянський	обряд
економічний	шлях
небезпечний	самостійність

Завдання 5. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

Брататися – побрататися (з ким? де?)

мститися – помститися (кому? за що?)

відрізнитися – відрізнитися (чим? від кого? від чого?)

одержувати – одержати (що? за що?)

відправлятися – відправитися (куди? з якою метою?)

Завдання 6. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значенням (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Характерним для української родини було поважан-ня старших.

2. Виник особливий чумацький фольклор.

3. Дрібні торговці їздили до Туреччини, Польщі.

4. В українських родинх дорослі діти хотіли відокремитись від батьків.

5. Українцям характерна релігійна і національні терпимість.

Слова для довідок: відправитися – відправлятися (куди? з якої причини?), властивий, шанування, прагнути (чого?), своєрідний.

Завдання 7. Прочитайте текст. Напишіть складний план тексту.

ХАРАКТЕР – ЦЕ ДОЛЯ

Зрозуміти особливості душі, темпераменту, характеру народу – значить одержати ключ до розуміння його історичної долі.

Відомий український філософ Дм. Чижевський вважав, що головними відмінними рисами українців є індивідуалізм та емоційність. Козацькі походи і далекі чумацькі

мандрівки, важка праця хліборобів на степових просторах сприяли самозаглибленню і розвиткові мрійливості. Безкрайні рівнини, заворожуюча тиша і посвист степового вітру створювали в українців філософський, глибоко релігійний настрій.

Помірний клімат, відсутність скелястих гір і непрохідних лісових нетрів – усе це формувало в українців помірний, обережний, скептичний і недовірливий стосовно авторитетів, котрі вважають, що володіють абсолютною істиною.

Традиційне українське суспільство здавна мало порівняно високий рівень самоорганізації. Причому українці схильні до створення насамперед малих співтовариств на принципах добровільного об'єднання – братерства, громади, чумацькі валки, кооперація тощо.

Українці більш стримані та мовчазні, більше заглиблені в себе. Вони не схильні поспішно брататися з першими зустрічними, довго пам'ятають образи – у цьому вони схожі на народи Кавказу – і не заспокоюються, поки не помстяться за образу. У той же час, українцям властива релігійна і національна терпимість.

Як і більшість європейських народів, українці за своєю природою – затяті індивідуалісти. У них помітно виражені типові для європейців любов до порядку, потяг до чистоти, охайність, акуратність у побуті. Українські жінки не тільки щотижня мили та прибирали свої хати, але й раз на два тижні заново білили їх – як усередині, так і ззовні.

Разом з тим, українці відрізняються гостинністю, життєрадісністю, артистизмом. Свідчення тому – їхнє почуття гумору. На картинах мандрівного українського філософа

Григорія Сковороди навіть Христос сміється – це просто немислимо в інших, більш стриманих національних і релігійних традиціях.

Сім'я – основа будь-якого суспільства і держави. Створення кожної молодої української родини починалося зі шлюбу (від слов'янського «слюб» – з'єднання по любові). Скірплювався шлюб весільним обрядом. Характерним для української родини було шанування страших у родині. Діти до батьків зверталися шанобливо – тільки на «ви».

Хутір – найпоширеніша форма традиційного селянського господарства в Україні – являв собою незалежне господарство, що складалося здебільшого з одного-двох дворів.

В українських родинх дорослі діти прагнули якнайшвидше відокремитися від батьків і одержати економічну самостійність, хазяйнувати з власної волі та розуміння, тому часто будували свої будинки у віддаленні від села.

З хутірської форми господарювання вирости і знаменитий український індивідуалізм, і розвинуте почуття власності. В українській народній свідомості власність завжди залишалася священною і недоторканою. На відміну від російської громади, де земля знаходилася в загальному володінні і постійно заново поділялася між селянами.

Чумаки – мандрівні торговці – шороку відправлялися в небезпечний шлях до кордонів України. Вони дославляли в центральні області ті товари, яких тут гостро не вистачало – кримську сіль, в'ялену рибу, деревину. Для забезпечення власної безпеки чумаки об'єднувалися в каравани – «валки». «Чумацтво» було способом життя, виник навіть

своєрідний унікальний чумацький фольклор. У першій половині дев'яностих років ХХ століття – у період загострення економічних труднощів – українці, подібно до чумаків, відправлялися до Туреччини, Польщі, Китаю за дефіцитними товарами.

Характеру українців притаманні властиві всім європейцям волелюбність і відраза до будь-яких проявів тиранії та стадності, визнання недоторканності прав особи, захист її честі та гідності, відстоювання священного права своєї країни на волю та незалежність. Це основоположні культурні традиції, які український народ зумів зберегти та пронести через століття поневолення та лихоліття.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Вставте у речення пропущені слова. Користуйтеся текстом.

1. Головні відмінні риси українців – це _____ та _____.
2. Українське суспільство має високий рівень _____.
3. Схожість українців до народу Кавказу у _____.
4. Як і європейські народи українці – затяті _____.
5. Крім того, українці відрізняються своєю _____, а також почуттям _____.
6. Створення кожної молодої родини починалось зі _____.

Завдання 9. Випишіть з тексту прикметники, які характеризують українців як людей.

Завдання 10. Випишіть з тексту ключові слова.

Завдання 11. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. Хутір – це ...
2. Скріплювався шлюб на Україні ...
3. В Україні діти до батьків зверталися ...
4. В українців виражений потяг до чистоти, ...
5. Природа України сформувала в її жителів ...
6. Життєрадісність та артистизм ...

Завдання 12. Поділіть текст на частини і дайте їм заголовки.

Завдання 13. Перекажіть текст, використовуючи ключові слова і складний план.

Завдання 14. Прочитайте опис подорожі барона Кампенгаузена Європою, зокрема й Україною. Він описав свою подорож у книжці-путівнику, уривки з якої наведені нижче.

Барон Кампенгаузен розповідає про велику кількість рослин й детально описує, які спиртні напої з них готує населення Російської імперії, повідомляє про худобу, типи ґрунту, види птахів.

Але справжня цікавинка путівника – описи міст, за якими дуже важко впізнати їхні сучасні аналоги. Наприклад, таким собі торговельним Вавилоном виглядав... Кременчук (нині – місто у Полтавській області).

Тут можна було купити що завгодно, навіть каракатиць, яких привозили греки з Егейського моря. А ось про Київ Кампенгаузен майже нічого не пише. За його словами, у цьому місті варті уваги лише печери (він називає їх катакомбами).

Дуже цікавими є спостереження барона щодо людей, яких він зустрів дорогою: «Як і всі жителі південних країн, жителі України ледачі й брудні, окрім їхніх будинків, які є надзвичайно охайними. Вони працюють стільки, скільки їм треба лише для забезпечення предметами першої необхідності. Вони не настільки схильні до пияцтва, як північні росіяни, але їхні спиртні напої більш приємні на смак і однаково міцні. Здається, що вони мають природну обдарованість до поезії, а мальовнича краса навколо них, кохання та міцні напої є зазвичай темою їхніх віршів».

Якщо іноземець потрапляв до козацьких земель, то козаки приймали його з великою гостинністю. Цю гостинність вони довели до такого ступеня, що запорожець ніколи не залишав своєї хатини без хліба, солі, алкогольних напоїв та інколи свіжого м'яса на столі, щоб мандрівник міг знайти дещо їстівне. На дверях не було замків, проте все, чим він володів, вважалось священним. Але таке добре ставлення тривало лише рівно стільки, допоки мандрівник залишався на території запорожців. Тільки-но він перетинав кордони, його переслідували і грабували, забираючи всі цінні речі, якими він володів.

Вихований в аскетичних традиціях протестантизму, Кампенгаузен безжальний і до інших етнічних груп: «Поляків дуже багато, але оскільки вони загалом ліниві й погані люди, то вони не затримуються надовго на одному місці і часто залишають села, які самі побудували. Серби та угорці населяють міста Єлизаветград, Олександрію, Миргород і є надзвичайно заможними. Вони дали цій області назву Нова Сербія. Греки та вірмени походять із Криму. Майже всі вони скотарі і звичайно настільки багаті, що не мають причин шкодувати за виноградниками, які було покинуто їхніми предками».

Завдання 15. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Про що розповідає барон Кампенгаузен?
2. Чи можна за описом барона впізнати сучасне місто?
3. Що написав барон про Київ?
4. Як описав автор українців?
5. Що розповів у своїй книжці він про козаків?
6. Як описано інші етнічні групи?

Завдання 16. Розкажіть, що таке книжка-путівник. Яка є в ній інформація? Що б Ви описали у путівнику своєї країни?

Завдання 17. Підготуйтеся до обговорення.

1. Ви – викладач і розповідаєте іноземним студентам про характер українців.
2. Ви – іноземець, що прожив в Україні рік, розкажіть, які, на вашу думку, українці.

3. Порівняйте свою націю з українцями. Що буде спільним, а що відмінним?

Завдання 18. Напишіть повідомлення на тему «Характер жителів України».

ВИДАТНІ УКРАЇНЦІ

Передтекстові завдання

Завдання 1. Перевірте за словником значення таких слів.

<i>Філолог</i>	<i>мовознавець</i>	<i>авантюрист</i>
<i>етнограф</i>	<i>археолог</i>	<i>розвідник</i>
<i>ботанік</i>	<i>основоположник</i>	<i>запалення</i>
<i>типологія (наука)</i>	<i>імунітет</i>	<i>бактерія</i>

Завдання 2. Утворіть слова на позначення осіб.

Етнографія –
 мовознавство –
 археологія –
 медицина –
 розвідка –
 діяти –
 енциклопедія –

Завдання 3. Утворіть словосполучення з поданих слів.

козацький	діяч
національний	пам'ятка
визначний	рід
науковий	зв'язок
літературний	університет
слов'янський	розвиток
генетичний	товариство
історичний	мови
майбутній	ректор
перший	наука

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Складіть з ними речення і запишіть їх.

Публікувати – опублікувати (що? де?)

досліджувати – дослідити (що?)

доводити – довести (що? кому?)

Завдання 5. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Максимович закінчив словесний відділ філософського факультету.

2. Учений залишився при Московському університеті для науково-академічної роботи.

3. Решту життя він присвятив винятково науково-літературній діяльності.

4. Як фольклорист Максимович видав збірники пісень, казок.

5. Як літературознавець Максимович вивчав «Слово о полку Ігоревім».

6. Він був автором праці про козацькі літописи.

7. Максимович був одним з основоположників вітчизняної ботаніки.

С л о в а д л я д о в і д о к: тільки, друкувати – надрукувати (що? де?), філологічний, досліджувати (що?), засновник, з метою, дослідження.

Завдання 6. Складіть речення із запропонованих слів і запишіть їх.

1. Максимович, ректор, Михайло, перший, бути, університет.

2. Фахівець, різний, учений, з, галузь, бути, знання.

3. Літературознавець, як, досліджувати, він, пам'ятка, найдавніший, літературний.

4. Вважати, основоположник, Максимович, біологія, в, наука, Україна.

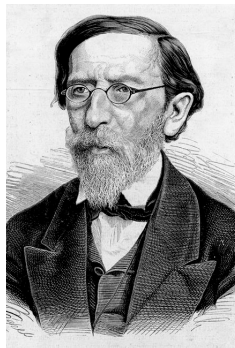
Завдання 7. Прочитайте текст про Михайла Олександровича Максимовича. У чому саме полягає талант М. Максимовича?

ПЕРШИЙ РЕКТОР КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

М. Максимович (1804 – 1873) – історик, філолог, етнограф, ботанік, поет з козацького роду на Полтавщині. Він

був першим ректором сучасного Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

М. Максимович підтримував творчі зв'язки з Т. Шевченком, П. Гулаком-Артемівським, Є. Гребінкою, М. Костомаровим, М. Щепкіним, А. Міцкевичем та іншими визначними діячами науки й культури. М. Максимович був почесним членом кількох українських та російських університетів і багатьох наукових організацій. Його було обрано членом-кореспондентом Російської Академії Наук.

М. Максимович був справжнім ученим-енциклопедистом різних наук від ботаніки до історії.

Як фольклорист М. Максимович видав збірники пісень, казок.

Як мовознавець М. Максимович опублікував низку статей про класифікацію слов'янських мов. Йому належить видання і дослідження найдавніших літературних пам'яток.

В історичних творах М. Максимович був прихильником ідеї народності. Він доводив генетичний зв'язок між княжою та козацькою епохами в історії України. М. Максимович писав про історію України, Києва та його пам'яток, про історію козащини. Ці праці мали особливе значення для майбутнього розвитку української історичної науки.

Наукові праці М. Максимовича у галузі природознавства («Про системи рослинного царства»; «Основи ботані-

ки»; «Роздуми про природу») дозволяють вважати вченого одним з основоположників вітчизняної ботаніки.

Післятекстові завдання

Завдання 8. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. М. Максимович був спеціалістом з таких галузей знань, як ...
2. М. Максимовичу належить видання найдавніших ...
3. М. Максимович був знайомим з діячами
4. Як мовознавець він
5. Науковець був спеціалістом у різних галузях науки, наприклад, ...

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Фахівцем з яких галузей був М. Максимович?
2. Яким ректором Київського національного університету був М. Максимович?
3. З ким спілкувався М. Максимович?
4. Чим відрізняються фольклорні видання М. Максимовича?
5. Які праці написав учений з природознавства?

Завдання 10. Складіть називний план тексту про М. Максимовича.

Завдання 11. Уявіть, що вас запросили виступити на семінарі з доповіддю про Михайла Максимовича. Підготуйте доповідь «М. Максимович – учений-енциклопедист»,

використайте свій план (завдання 10) і ключові слова (завдання 1).

Завдання 12. З'ясуйте значення таких слів.

поміщик *кріпосник* *кріпацтво*
пародійний *жартівливий*

зображати – зобразити (кого? що? де?)

Завдання 13. Утворіть словосполучення з поданих слів.

жартівливий	джерело
літературний	стиль
домашній	мова
найголовніший	діяльність
пародійний	учитель
суспільний	образ
народний	проблеми

Завдання 14. Перед Вами коротка біографія І. Котляревського. Поставте речення у логічному порядку і запишіть їх.

1. Іван Котляревський навчався у Полтавській семінарії (1790 – 1889 роки). Працював домашнім учителем у сім'ї поміщика.

2. Найголовнішим джерелом творчості Котляревського була тогочасна реальність. Це зумовило реалізм і народність його творів.

3. Літературну діяльність І. Котляревський почав у 1794 році переробкою у жартівливий стиль «Енеїди» Вергілія.

4. У пародійних образах богів сатирично зображено поміщиків-кріпосників, чиновників, духівництво.

5. Іван Петрович Котляревський – український письменник, перший класик нової української літератури.

6. У третій частині твору у картинах пекла і раю розкрито суспільні проблеми, критикується кріпацтво.

7. У формуванні Котляревського як письменника значну роль відіграли традиції української літератури XVIII століття, фольклор.

8. «Енеїда» Котляревського – перший твір нової української літератури, який написаний народною мовою. У поемі відтворено побут українського суспільства.

Завдання 15. Прочитайте біографію ще одного українського письменника Івана Франка. Складіть питальний план тексту.

ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК ІВАН ФРАНКО

Сучасники І. Франка називали його «академія в одній особі». Так вони підкреслювали його енциклопедичні знання в різних науках. Повість Івана Франка «Захар Беркут» – це розповідь про боротьбу західної України з монголо-татарським військом. Ця праця змушує українців замислитись про патріотизм, про майбутнє свого народу.

У поезії Франка є все: гучні заклики до бою, любовне освідчення, радість весни, печаль осені, ліризм сповіді.

Ніхто з українських письменників не зробив стільки для розвитку рідної літератури, як Іван Франко. Усе життя він працював для того, щоб українська література внесла свій вклад у всесвітню культуру.

Іван Франко народився 27 серпня 1856 року в родині селянина-коваля. Його батько, коваль, заробляв не тільки на власну сім'ю, але й на всю рідню, він дуже хотів дати синові добру освіту. Навчався Іван Франко спочатку в школі, потім закінчив педагогічний університет.

У багатьох оповіданнях («Грицева шкільна наука», «Олівець») художньо передано окремі моменти з цієї пори життя автора. З них довідуємося, як важко було здобувати освіту навіть обдарованому селянському хлопцеві. Йому доводилося жити на квартирі у далекої родички на околиці Дрогобича, спати у трунах, які виготовлялися у її столярній майстерні. Навчаючись у гімназії, Франко виявив феноменальні здібності. Він міг майже дослівно повторити товаришам інформацію, яка подавалася вчителями на заняттях. Іван Франко глибоко засвоював зміст прочитаних книжок. Він багато читав твори європейських класиків, культурологічні, історіософські праці та популярні книжки на природничі теми.

Завдання 16. Трансформуйте свій питальний план (завдання 15) у називний.

Завдання 17. Користуючись питальним планом, розкажіть про Івана Франка.

Завдання 18. Виразно прочитайте поезію Івана Франка. Вивчіть її напам'ять.

*Чого являєшся мені
У сні?
В житті ти мною згордувала,
Мое ти серце надірвала,
Із нього визвала одні
Оті ридання голосні –
Пісні.
В житті мене ти й знать не знаєш,
Ідеш по вулиці – минаєш,
Вклонюся – навіть не зирнеш
І головою не кивнеш,
Хоч знаєш, знаєш, добре знаєш,
Як я люблю тебе без тям,
Як мучусь довгими ночами
І як літа вже за літами
Свій біль, свій жаль, свої пісні
У серці здавлюю на дні.
О, ні!
Являйся, зіронько, мені
Хоч в сні!
В житті мені весь вік тужити –*

*Не жити.
Так най те серце, що в турботі,
Неначе перла у болоті,
Марніє, в'яне, засиха, –
Хоч в сні на вид твій оживає,
Хоч в жалощах живіше грає,
По-людськи вільно віддиха,
І того дива золотого
Ззнає, щастя молодого,
Бажаного, страшного того
Гріха!*

Завдання 19. Уявіть, що Вас запросили виступити перед школярами. Подумайте, чия біографія вам більше сподобалась І. Котляревського чи І. Франка. Розкажіть учням про одного з письменників.

Завдання 20. Чи знаєте ви біографії ще когось з українських письменників? Розкажіть їх однокласникам.

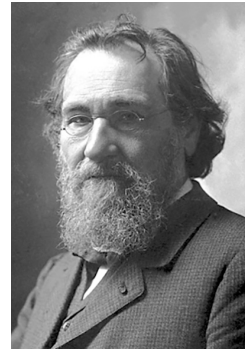
Завдання 21. Визначте, від яких дієслів утворені іменники.

Свідчення –
вживання –
боротьба –
рішення –

Завдання 22. Перед вами біографія відомого українського лікаря. Прочитайте її. Розкажіть, яке значення мала робота І. Мечникова для людей.

ІЛЛЯ ІЛЛІЧ МЕЧНИКОВ

Ілля Мечников народився 15 травня 1845 року. Усе своє дитинство Ілля Мечников провів у селі біля Харкова. Одного разу родичі побачили таку комічну сцену: п'ятирічний Ілля з серйозним виглядом читав лекцію малюкам про будову жабе-нлят. Дітям не дуже хотілося слухати уроки юного «професора», але Ілля платив своїм «учням» по дві копійки за лекцію.

У 23 роки Ілля Мечников уже був доктором зоології, професором Санкт-Петербурзького університету. У 1872 році почав працювати в Одеському університеті. Сьогодні можна часто почути: «треба зміцнювати імунітет», «організм повинен сам побороти хворобу», «все залежить від захисних сил організму». Але наприкінці ХІХ століття поняття «імунітет» ще не існувало. Саме Ілля Мечников сформулював загальну теорію запалення як захисної реакції організму у боротьбі з інфекцією. Він заклав основи науки про імунітет. Усі розуміли, що існують якісь хвороботворні бактерії. Мечников першим заявив, що запалення – це захисна реакція організму.

Мечников ретельно стежив за способом життя: пив лише кип'ячену воду, ніколи не їв немитих плодів, не вживав алкоголю, не грав в азартні ігри. 1903 року вчений опублікував книжку «Етюди про природу людини», яка

присвячена «вмінню жити правильно». У цій праці Мечников доводив, яким величезним є вплив харчування на тривалість життя. Він був переконаний, що для довголіття треба вживати велику кількість кисломолочних продуктів або кефіру.

Сам Ілля Мечников помер у 71 рік після кількох інфарктів. У нього не було дітей. Його дружина Ольга Білокопитова казала, що він прийняв рішення не мати дітей, тому що вважав... «злочином сприяти появі на світ собі подібних».

Завдання 23. Визначте, які твердження правдиві, а які ні.

1. У п'ять років І. Мечников прочитав свою першу лекцію.
2. Юний І. Мечников мріяв навчатися у «провінційному» Харкові.
3. Здоров'я людини залежить від захисних сил організму.
4. І. Мечников першим розробив теорію про імунітет.
5. Зоолог вів здоровий спосіб життя.
6. У І. Мечникова не було дітей.

Завдання 24. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Де і коли народився І. Мечников?
2. Яка була перша лекція лікаря?
3. Ким працював далі І. Мечников?
4. Що першим збагнув про захисні сили організму І. Мечников?

5. Яку теорію сформулював І. Мечников?
6. Який вплив має харчування на тривалість життя?

Завдання 25. Знайдіть в Інтернеті інформацію про видатного українського лікаря В. Філатова. Підготуйте доповідь про його життя і здобутки в науці.

Завдання 26. Замініть підкреслені слова у реченнях близькими за значеннями (синонімами). Користуйтеся словами для довідок.

1. Чимало художників перетворили власне життя на мистецький акт.
2. У Німеччині він втїлив мрію дитинства.
3. Глущенко був художником величезного обдарування.
4. Глущенко працював таємним агентом.

С л о в а д л я д о в і д о к: талант, здійснювати – здійснити (що?), розвідник, багато.

Завдання 27. Прочитайте текст про українського авантюриста. Поясніть, чому М. Глущенка назвали авантюристом.

**ПЕЙЗАЖИСТ ЯРЕМА (МИКОЛА ГЛУЩЕНКО)
ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНИК,
АГЕНТ РАДЯНСЬКОЇ РОЗВІДКИ**

Живописець Микола Глущенко спробував жити, немов у пригодницькому романі.

Юний солдат в армії Денікіна швидко зорієнтувався у можливостях й утік до Німеччини. Тут він нарешті здійс-

нив мрію дитинства: почав учитися на художника. Симпатичного і дуже талановитого хлопця підтримували Скоропадський і Винниченко. А Олександр Довженко, який у 1920-ті роки працював у радянському консульстві у Берліні, допоміг юнакові отримати радянський паспорт. Задоволений своїми мистецькими успіхами, Микола Глущенко переїхав до Парижа.

Невідомо, коли молодий митець став радянським розвідником. Художник величезного таланту, він мав багато замовлень. Глущенко був спортсменом (8-кілометровий заплив у відкритому морі був для нього нормою). Для повноти образу супермена бракувало хіба що особистого впливу на долю світу. Це він робив як таємний агент. Глущенко працював розвідником під псевдонімом Ярема.

Молодий живописець-емігрант мав шалений успіх у повоєнному Парижі. З його яскравих картин йшла радість життя, усім це подобалось. Красень-українець опинився у центрі життя. Вдень на філіжанку кави та інтелектуальні розмови до його майстерні заходили представники французької еліти. Увечері він вбирився у смокінг і йшов до опери. У результаті діяльності «тусовщика» радянська розвідка отримала креслення 250 розробок найновішої зброї різних європейських країн. Навіть креслення німецьких авіаційних двигунів для винищувачів. Варто було йому привезти до Німеччини виставку творів і трохи «потусуватися» у Берліні, як радянська розвідка отримала неспростовні докази того, що Німеччина планує напад на СРСР.

Завдання 28. Закінчіть речення і запишіть їх.

1. А. Глущенко жив немов ...
2. Симпатичного і напручуд талановитого хлопця ...
3. Художник величезного таланту ...
4. Він мав шалений успіх у Парижі. З його яскравих ...

Завдання 29. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. Як жив М. Глущенко?
2. Куди поїхав Глущенко після армії?
3. Хто його підтримував?
4. Де майбутній художник навчався малювати?
5. Якою людиною був Глущенко?
6. Який псевдонім був у розвідника Миколи Глущенка?
7. Які дані отримала радянська розвідка від свого таємного агента?

Завдання 30. Розкажіть про М. Глущенка за таким планом.

ПЛАН

1. М. Глущенко як людина.
2. Спортивні таланти М. Глущенка.
3. Талановитий художник.
4. Розвідник Ярема.

Завдання 31. Чия біографія Вам здалася найцікавішою? Чому? Розкажіть її своїм однокласникам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голіков А. П., Казакова Н. А., Шуба О. А. Економіка України: навч. посіб. К.: Знання, 2009. 286 с.
2. Івченко А. Україна. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2008. 224 с.
3. Ковтун А. Україна: її не можна не любити. К.: Успіх і кар'єра, 2008. 160 с.
4. Україна. Дитяча енциклопедія. Під ред. Н. Фоміна. Київ: Фоліо, 2003. 317 с.
5. Чернецький Ю. О. Україна. Історія, природа, мистецтво [Текст]. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2009. 320 с.
6. Чугуєнко М. В. Моя Україна. Ілюстрована енциклопедія для дітей. Харків: Веста, 2008. 128 с. (Я пізнаю світ).
7. Шевченко Т. Г. Кобзар. К.: Радянська школа, 1987. 608 с.

Навчальне видання

Дерба Світлана Миколаївна

ЗНАЙОМСТВО З УКРАЇНОЮ
(навчальний посібник з української мови
для іноземних студентів)

Третє видання, виправлене і доповнене

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 9,3.

Наклад 200 прим. Зам. 22-033.

Видавець і виготовлювач ПП «Видавництво «Фенікс».

03067, м. Київ, вул. Шутова, 13Б.

www.fenixprint.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК за № 271 від 07.12.2000.

